

Historia i społeczeństwo.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny.

Uwaga dotycząca oceniania:

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu

Ojczysty Panteon i ojczyste spory

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Tak jak Grecy i Rzymianie						
1. Grecy bohaterowie	1. W starożytnej Grecji 2. Wojna trojańska 3. Wojny z Persami 4. Niezgoda, która rujnuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna trojańska – identyfikuje postacie: Homera, Leonidasa – zna datę bitew pod Maratonem (490 r. p.n.e.) i Termopilami (480 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Troję, miejsca najstławniejszych bitew wojen grecko-perskich – wymienia cechy charakterystyczne antycznej cywiliza-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Helada, Hellenowie – identyfikuje postacie: Achillesa, Hektora – zna datę bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.) – wyjaśnia, dlaczego uznaje się, że Grecy zapoczątkowali badania historyczne – przedstawia antyczne wzory bohaterstwa na przykładzie <i>Iliady</i> Homera	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna peloponeska – identyfikuje postacie: Temistoklesa, Kserksesa, Pauzaniaza, Herodota – zna daty wojny peloponeskiej (431– 404 p.n.e.) – charakteryzuje postawy antycznego żołnierza i obrońcy ojczyzny na przykładzie wojen grecko-perskich – wyjaśnia, dlaczego twórcy kultury	Uczeń: – identyfikuje postać Heinricha Schliemanna – omawia skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego – opisuje recepcję bitew pod Maratonem i Termopilami w literaturze, sztuce i kulturze popularnej	Uczeń: – odnosi przykłady bohaterskich postawy antycznych Greków do postaw współczesnych Polaków

		cji greckiej		na przestrzeni dziejów odwoływali się do tych postaw		
2. Polskie Termopile	1. Polski Leonidas 2. Bitwa pod Zadwórzem 3. Bohaterowie spod Wizny i Monte Cassino	Uczeń: – identyfikuje postacie: gen. J. Sowińskiego, kpt. B. Zajączkowskiego, kpt. W. Raginisa, gen. W. Andersa – wyjaśnia, kto i dlaczego zyskał miano polskiego Leonidas	Uczeń: – zna datę szturmu Woli (6 IX 1831 r.), bitwy pod Zadwórzem (17 VIII 1920 r.), bitwy pod Wizną (7-10 IX 1939 r.), zdobycia Monte Cassino (18 V 1944 r.) – wskazuje na mapie miejsca bitew pod Zadwórzem, Wizną, Monte Cassino – przedstawia obronę Woli oraz bitwy pod Wizną i Monte Cassino jako symboliczne oraz historyczne nawiązania do greckich Termopil	Uczeń: – opisuje przebieg i znaczenie bitwy pod Zadwórzem oraz wyjaśnia jej symbolikę	Uczeń: – przedstawia motyw Termopil i jego znaczenie w polskiej literaturze – ocenia postawy polskich bohaterów poświęcających się dla ojczyzny	Uczeń: – omawia i ocenia znaczenie popularyzowania wiedzy o wydarzeniach historycznych za pomocą współczesnych środków przekazu
3. Republika rzymska – państwo obywateli	1. Republika rzymska 2. Rzymski oby-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – zna daty wojny z Ekwami (458 r.	Uczeń: – identyfikuje postacie: Tyberiusza i	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Cyncynat stał	Uczeń: – analizuje możliwość zastosowania

	<p>watel – patriota</p> <p>3. Kryzys republiki</p> <p>4. Upadek republiki</p>	<p>republika, obywatel</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie rozumieli pojęcie cnót obywatelskich</p>	<p>p.n.e.), przejęcia władzy przez Gajusza Juliusza Cezara (49 r. p.n.e.), upadku republiki rzymskiej (31 r. p.n.e.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lucjusza Kwinkcjusza Cyncynata, Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg republiki rzymskiej</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne republiki rzymskiej</p> <p>– omawia cechy rzymskiego obywatela – patrioty na przykładzie Cyncynata</p>	<p>Gajusza Grakchów, Marka Tulliusza Cyncerona</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– omawia przejawy kryzysu republiki rzymskiej i próby jego przezwyciężenia</p>	<p>się wzorem dla amerykańskich obywateli</p> <p>– wyjaśnia zależności między kryzysem republiki rzymskiej a upadkiem cnót obywatelskich</p>	<p>obywatelskich wzorców obowiązujących w starożytnej republice rzymskiej w dzisiejszych czasach</p>
<p>4. Polski patriotyzm na przestrzeni wieków</p>	<p>1. Patriotyzm w przeszłości</p> <p>2. Święta narodowe</p> <p>3. Patriotyzm dziś</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu patriotyzm</p> <p>– wymienia polskie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wskazuje wydarzenia, które miały wpływ na rozwój polskiego patriotyzmu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>Corona Regni Poloniae</i></p> <p>– wyjaśnia okoliczności</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia mity związane z polskim patriotyzmem</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia, czy w czasach współczesnych potrzebny jest patriotyzm</p>

		<p>święta o charakterze narodowym</p> <p>– wymienia podstawowe obowiązki obywatela polskiego</p>	<p>zmu</p> <p>– charakteryzuje postawy patriotyczne w Polsce na przestrzeni dziejów</p> <p>– wyjaśnia, czym charakteryzuje się współczesny patriotyzm i podaje jego przykłady</p>	<p>ności ustanowienia polskich świąt o charakterze narodowym</p> <p>– przedstawia zmiany w rozumieniu pojęcia patriotyzm w Polsce na przestrzeni dziejów</p>		
II. Za panowania Piastów i Jagiellonów						
1. Jak rządili pierwsi Piastowie	<p>1. Dynastia Piastów</p> <p>2. Pierwszy król Polski</p> <p>3. Spory o tron i kryzys państwa Piastów</p> <p>4. Od odbudowy do podziału państwa Piastów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Piastowie</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie dynastii piastowskiej</p> <p>– zna datę chrztu Polski (966 r.), koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.), Kazimierza Wielkiego (1333 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chro-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia patrymonialna, statut sukcesyjny</p> <p>– zna daty koronacji</p> <p>Mieszka II (1025 r.), Bolesława Śmiałego (1076 r.), Przemysła II (1295 r.), Władysława Łokietka (1320 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mieszka II, Kazimierza Odno-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– identyfikuje postacie: Brzetysława, Władysława Hermana, Zbigniewa</p> <p>– omawia przejawy kryzysu i odbudowy państwa polskiego w XI w.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia wpływ sytuacji wewnętrznej w państwie piastowskim w XI w. na pozycję władcy</p> <p>– przedstawia słabe i mocne strony państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje oraz ocenia koncepcje polityczne Bolesława Chrobrego, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego</p>

		<p>brego</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg monarchii piastowskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie przesłanki umożliwiły Bolesławowi Chrobremu sięgnięcie po koronę królewską</p>	<p>wiciela, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne panowania Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego</p>			
<p>2. Ostatni Piastowie na tronie polskim</p>	<p>1. Drogi do zjednoczenia</p> <p>2. Metropolia na straży jedności</p> <p>3. Panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>4. Zmiana dynastii w Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: rozbicie dzielnicowe, Jagiellonowie</p> <p>– zna daty: wprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), koronacji Władysława Łokietka (1320 r.), koronacji Kazimierza Wielkiego (1333 r.), założenia Akademii Krakowskiej (1364 r.), przywileju koszyckiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia stanowa</p> <p>– zna daty: pokoju w Kaliszu (1343 r.), koronacji Ludwika Andegaweńskiego (1370 r.)</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne rozbicia dzielnicowego w Polsce piastowskiej</p> <p>– omawia sytuację wewnętrzną państwa polskiego za panowania ostat-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: koronacji Przemysła II (1295 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), przyłączenia Rusi Halickiej (1340-1356)</p> <p>– identyfikuje postaci: Przemysła II, Wacława II, Wacława III, abp Jakuba Świnki</p> <p>– prezentuje okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez Andegawonów i Jagiellonów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– identyfikuje postać bp Jana Muskaty</p> <p>– opisuje i ocenia rolę Kościoła w jednoczeniu państwa polskiego</p> <p>– charakteryzuje i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje sposób prowadzenia polityki przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego</p> <p>– ocenia wpływ, jaki na działania władców miały funkcjonujące wówczas ustroje (monarchia patrymonialna oraz stanowa)</p>

		<p>(1374 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Jagiełły – wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego – omawia przyczyny i etapy jednoczenia ziem polskich – wymienia osiągnięcia Kazimierza Wielkiego w rządzeniu państwem 	nich Piastów			
3. Polska częścią Europy łacińskiej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Chrzest Mieszka I 2. Zjazd w Gnieźnie 3. Katoliccy patroni Polsce 4. Kultura i sztuka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: chrztu Polski (966 r.), zjazdu w Gnieźnie (1000 r.) – identyfikuje postacie: Mieszka I, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu laicyzacja – identyfikuje postacie: Dobrawy, bp Stanisława ze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza Janka z Czarnkowa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – charakteryzuje przyczyny i skutki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia wpływ wartości chrześcijańskich na przemiany w obyczajowości społeczeństwa polskie-

	<p>chrześcijańska</p> <p>5. Wartości i obyczajowość chrześcijańska</p> <p>6. Architektura i sztuka polska w średniowieczu</p> <p>7. Kronikarze dziejów Polski</p> <p>8. Laicyzacja i chrześcijaństwo w czasach współczesnych</p>	<p>Bolesława Chrobrego, Ottona III, św. Wojciecha</p> <p>– prezentuje cechy charakterystyczne sztuki i kultury chrześcijańskiej w Polsce</p> <p>– charakteryzuje sztukę i architekturę polskiego średniowiecza</p>	<p>Szczepanowa</p> <p>– omawia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I</p> <p>– opisuje postanowienia zjazdu w Gnieźnie i wymienia jego konsekwencje</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę kroniki odgrywały dawniej i współcześnie</p>	<p>– przedstawia na wybranych przykładach rolę, jaką w średniowiecznym państwie i społeczeństwie odgrywali święci patroni</p> <p>– określa, na które obszary kultury chrześcijaństwo wywarło największy wpływ</p> <p>– wymienia kronikarzy polskich i przedstawia ich osiągnięcia</p>	<p>laicyzacji życia publiczno-politycznego</p> <p>– wyjaśnia, co przyczyniło się do mniejszej niż w Europie Zachodniej laicyzacji życia w Polsce</p>	<p>go</p>
<p>4. Początki unii polsko-litewskiej</p>	<p>1. Dlaczego zawarto unię polsko-litewską?</p> <p>2. Konflikt z zakonem krzyżackim</p> <p>3. Spór polsko-krzyżacki na arenie międzynarodowej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu unia</p> <p>– zna daty: zawarcia unii w Krewie (1385 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 VII 1410 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409-1411), wojny trzydziestoletniej (1454-1466)</p> <p>– identyfikuje postać Ulricha von Jungingena</p> <p>– wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księ-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: soboru w Konstancji (1414-1418), aktu inkorporacji Prus do Polski (1454 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Witolda, Pawła Włodkowica, abp Mikołaja Trąby</p> <p>– analizuje znaczenie bitwy pod</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– przedstawia oraz ocenia panowanie Władysława Jagiełły</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała postępowość poglądów Pawła Włodkowica</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia efektywność polityki państwa polskiego w stosunku do Krzyżaków</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postaci: Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – omawia przyczyny i skutki unii polsko-litewskiej w Krewie 	<p>stwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postanowienia unii polsko-litewskiej w Krewie – opisuje przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim oraz wojny trzynastoletniej 	<p>Grunwaldem dla polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje dyplomatyczne zabiegi Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji 		
III. Dziedzictwo Rzeczypospolitej Obojga Narodów						
1. Państwo szlachty polskiej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dlaczego szlachta uzyskała przywileje? 2. Parlament szlachecki 3. „Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja szlachecka, szlachta – omawia okoliczności nadawania szlachcie przywilejów oraz wymienia ich skutki – przedstawia cechy charakterystyczne stanu szlacheckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, sejmiiki – zna daty uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), zwołania po raz pierwszy sejmu walnego (1493 r.), pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.) – identyfikuje po- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu ruch egzekucyjny – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego – opisuje sposób funkcjonowania demokracji szlacheckiej i jej instytucji – charakteryzuje ruch egzekucyjny i jego wpływ na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia działalność przywódców ruchu szlacheckiego na przykładzie Jana Zamojskiego oraz Mikołaja Sienickiego – porównuje demokrację szlachecką z demokracją w dzisiejszej Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia demokrację szlachecką w Polsce, wykorzystując opinie potomnych i wiedzę własną

			stać Jana Zamojskiego	postawy przedstawicieli szlachty		
2. Rzeczpospolita Obojga Narodów	<p>1. Złoty wiek</p> <p>2. Zawarcie unii lubelskiej</p> <p>3. Rzeczpospolita krajem wielu kultur i religii</p> <p>4. Pierwsi królowie elekcyjni</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów Rzeczpospolita Obojga Narodów, renesans – zna daty: hołdu pruskiego (1525 r.), unii lubelskiej (1569 r.) – identyfikuje postaci: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta – wskazuje na mapie granice Rzeczpospolitej Obojga Narodów – przedstawia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii lubelskiej – wyjaśnia, dlaczego wiek XVI nazywano złotym wiekiem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: unia personalna, unia realna, konfederacja warszawska, wolna elekcja – zna daty: aktu konfederacji warszawskiej (1573 r.), pierwszej wolnej elekcji (1573 r.) – identyfikuje postaci: Albrechta Hohenzollerna, Henryka Walezego, Stefana Batoiego – wskazuje na mapie ziemie Korony i Litwy – wymienia cechy charakterystyczne architektury i sztuki polskiego renesansu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Artykuły henrykowskie, pacta conventa – wskazuje na mapie ziemie we wspólnym władaniu Polski i Litwy po 1569 r., lenna Rzeczpospolitej Obojga Narodów – charakteryzuje panowanie ostatnich Jagiellonów – opisuje panowanie pierwszych królów elekcyjnych w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii lubelskiej – wyjaśnia, na czym polegała wielokulturowość Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jakie były jej skutki – omawia miejsce hołdu pruskiego i unii lubelskiej w polskiej tradycji historycznej oraz świadomości narodowej na przykładzie obrazów Jana Matejki – omawia i ocenia przejawy tolerancji wyznaniowej w Polsce szlacheckiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta wobec wyzwań epoki na przykładzie hołdu pruskiego oraz unii lubelskiej – ocenia wpływ szlachty na politykę państwa

<p>3. Wiek wojen</p>	<p>1. Zygmunt III Waza na tronie polskim 2. O tron szwedzki 3. Zmierzch potęgi Polski 4. Lew Lechistanu 5. Rzeczpospolita – państwo ponad stan?</p>	<p>Uczeń: – zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), potopu szwedzkiego (1655-1660), bitwy Wiedniem (1683 r.) – identyfikuje postaci: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki potopu szwedzkiego</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu husaria – zna daty: bitwy pod Kłuszynem (1610 r.), powstania Chmielnickiego (1648 r.), obrony Jasnej Góry (1655 r.), bitew pod Cecorą (1620 r.), Chociem (1621 i 1673 r.) – identyfikuje postaci: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Władysława IV Wazy, Bohdana Chmielnickiego, Stefana Czarnieckiego – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych zwycięstw Polaków w wojnach XVII w. – prezentuje cechy</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu rokosz – zna daty: bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), wygnania arian (1658 r.) – identyfikuje postaci: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Mehmeda IV – wskazuje na mapie zmiany granic Rzeczypospolitej w XVII w. – omawia przyczyny, przejawy i skutki konfliktu Zygmunta Wazy z obozem szlacheckim – określa uwarunkowania powstania Chmielnickiego i jego skutki – charakteryzuje konflikt polsko-turecki w II poł.</p>	<p>Uczeń: – wymienia przyczyny i przejawy odchodzenia od tolerancji wyznaniowej w Polsce – przedstawia i ocenia postawy wielkich wodzów XVII w. wobec wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ XVII-wiecznych konfliktów na społeczeństwo Rzeczypospolitej</p>
-----------------------------	---	--	--	--	--	---

			charakterystyczne konfliktów Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII w.	XVII w.		
4. Konstytucja 3 maja – ratunek czy przyczyna upadku?	1. Czasy saskie 2. Poniatowski i jego przeciwnicy 3. Dokonania Sejmu Wielkiego 4. Drugi rozbiór Polski	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komisja Edukacji Narodowej, sarmatyzm – zna daty: rozbioru Polski (1772 r.), powstania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.), uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – wymienia cechy sarmatyzmu i oświecenia w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Wielki, konfederacja targowicka – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772), obrad Sejmu Wielkiego (1788-1792), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.) – identyfikuje postacie: Tadeusza Rejtana, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie ziemie zagar-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: prawa kardynalne, czarna procesja – zna daty: unii personalnej polsko-saskiej (1697–1763), założenia Collegium Nobilium (1740 r.), powołania Komisji do Ksiąg Elementarnych (1775 r.), czarnej procesji (1789 r.), wojny w obronie Konstytucji (1792-1793), bitew pod Zieleńcami i Dubienką (1792 r.) – identyfikuje postacie: Augusta II, Augusta III, Stanisława Ko-	Uczeń: – charakteryzuje panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Tadeusza Rejtana – określa miejsce Konstytucji 3 maja w polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki – ocenia reformę edukacji w czasach stanisławowskich	Uczeń: – prezentuje i ocenia postawy szlachty polskiej wobec przemian ustrojowych w kraju – ocenia ruch konfederacki w Polsce stanisławowskiej

			<p>nięte przez państwa zaborcze w I i II rozbiórce Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia reformy polityczne i społeczne Sejmu Wielkiego – omawia reformę edukacji w czasach stanisławowskich 	<p>narskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje przejawy kryzysu państwowości polskiej w czasach saskich – omawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej – przedstawia przyczyny i skutki zawiązania konfederacji targowickiej 		
<p>5. Dlaczego Rzeczpospolita upadła?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sytuacja po drugim rozbiórce 2. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski 3. Przyczyny upadku Rzeczypospolitej 4. Historyczne spory o upadek 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ogłoszenia aktu powstania kościuszkowskiego (24 III 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – identyfikuje postać Tadeusza Kościuszki – podaje przyczyny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: insurekcja, kosynierzy – zna daty: bitew pod Racławicami (4 IV 1794 r.) Maciejowicami (X 1794 r.) – identyfikuje po- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: uniwersał połaniecki, szkoła krakowska, szkoła warszawska, demagogia, populizm – zna daty: ogłoszenia uniwersału połanieckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej – przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Stani- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego

	Rzeczypospolitej	upadku państwowości polskiej w XVIII w.	<p>stacie: Jana Kilińskiego, Wojciecha Głowackiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie ziemie zabrane przez państwa zaborcze w III rozbiórce Polski – opisuje przebieg insurekcji kościuszkowskiej i jej skutki 	<p>(7 V 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Jakuba Jasińskiego, Berka Joselewicza – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po drugim rozbiórce – omawia znaczenie uniwersału połanieckiego – charakteryzuje stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej 	sława Augusta Poniatowskiego oraz przywódców i uczestników powstania kościuszkowskiego	
IV. Pod zaborami						
1. Zawiedzione nadzieje	<p>1. Czy Polacy mogą istnieć bez państwa?</p> <p>2. U boku Francji?</p> <p>3. U boku Rosji?</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie – zna datę: powstania Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – identyfikuje postacie: Adama 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: utworzenia Księstwa Warszawskiego (1807 r.), utworzenia Królestwa Polskiego (1815 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Poniatowskiego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę założenia Uniwersytetu Warszawskiego (1816 r.) – identyfikuje postacie: Juliana Ursyna Niemcewicza, Stanisława Staszica, wielkiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Jana Śniadeckiego, Stanisława Kostki Potockiego – omawia i ocenia udział Polaków w kampaniach napoleońskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia koncepcje dotyczące odzyskania niepodległości przez Polskę na przełomie XVIII i XIX w.

		<p>Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina, gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania, organizację i losy Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>Aleksandra I</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstało Księstwo Warszawskie i jak zostało zorganizowane</p> <p>– wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej</p>	<p>księcia Konstantego, Franciszka Druckiego-Lubeckiego</p> <p>– opisuje losy i postawy Polaków po trzecim rozbiore Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia organizację polityczną i przemiany gospodarczo-społeczne w Królestwie Polskim</p>	<p>– przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Poniatowskiego, Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i Stanisława Kostki Potockiego</p>	
2. Spiski i powstania	<p>1. Spiski niepodległościowe</p> <p>2. Powstanie listopadowe</p> <p>3. Wielka Emigracja</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: noc listopadowa, Wielka Emigracja</p> <p>– zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem listo-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Święte Przymierze, Wiosna Ludów</p> <p>– zna daty: powstania Świętego Przymierza (1815 r.), bitew pod Olszynką Grochowską (II 1831 r.) i Ostro-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Hotel Lambert, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, rabacja galicyjska</p> <p>– zna daty: zawiązania Sprzysiężenia Podchorążych (1828 r.), rabacji galicyjskiej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna datę powstania Wolnomularstwa Narodowego (1819 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Waleriana Łukasińskiego</p> <p>– omawia i ocenia postawy przywódców politycznych</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia przyczyny klęsk polskich wystąpień w I połowie XIX w.</p>

		<p>padowym – omawia przyczyny i przebieg powstania listopadowego</p>	<p>łęką (V 1831 r.), wybuchu powstania krakowskiego (21 II 1846 r.), Wiosny Ludów (1848–1849) – identyfikuje postaci: Piotra Wysockiego, gen. Józefa Chłopickiego – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem krakowskim i Wiosną Ludów – wyjaśnia, które grupy społeczne i dlaczego były zainteresowane zrywami niepodległościowymi – podaje przyczyny zawiązywania spisków niepodległościowych na ziemiach polskich – charakteryzuje Wiosnę Ludów na ziemiach polskich i</p>	<p>(1846 r.) – identyfikuje postaci: gen. Ignacego Prądyńskiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli – wskazuje na mapie ziemie objęte rabacją galicyjską – omawia założenia ideowe polskich organizacji emigracyjnych – charakteryzuje Wielką Emigrację oraz jej wpływ na wydarzenia w Galicji i Wielkopolsce w latach 1846 i 1848 – wymienia skutki rabacji galicyjskiej</p>	<p>oraz dowódców wojskowych podczas powstania listopadowego – opisuje stosunek społeczeństwa polskiego do zrywów niepodległościowych</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			jej skutki			
3. Bić się czy nie bić?	<p>1. Walka czy lojalność?</p> <p>2. Powstanie styczniowe</p> <p>3. Praca organiczna</p> <p>4. Autonomia galicyjska</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu praca organiczna – zna daty powstania styczniowego (1863–1864) – identyfikuje postać Romualda Traugutta – opisuje przebieg powstania styczniowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Biali, Czerwoni, branka, autonomia galicyjska, lojalizm – zna datę wydania manifestu Rządu Narodowego (22 I 1863 r.) – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Hipolita Cegielskiego – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem styczniowym – porównuje poglądy społeczno-polityczne Białych i Czerwonych – prezentuje założenia ideologiczne oraz wskazuje cele i przykłady działalności zwolenników pracy organicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu odwilż posewastopolska – identyfikuje postacie: Aleksandra II, Dezyderego Chłapowskiego, Franciszka Stefczyka – przedstawia przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim – omawia sytuację społeczno-narodową w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego – omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego – charakteryzuje autonomię galicyjską – porównuje sytu- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Edwarda Abramowskiego, Kazimierza Badeniego – ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego – porównuje polskie powstania narodowe pod kątem przyczyn i okoliczności wybuchu oraz sposobu prowadzenia działań militarnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ polskiej rzeczywistości politycznej XVIII i XIX w. na kształtowanie się nurtu realizmu politycznego oraz go ocenia – przedstawia oceny polskich zrywów niepodległościowych w historiografii i publicystyce – formułuje i uzasadnia własną opinię na temat polskich powstań narodowych

				ację Polaków pod zaborami po powstaniu styczniowym		
4. Jak kształtował się współczesny naród polski?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ku współczesnemu narodowi 2. W obronie polskości 3. Kultura narodowa i religia 4. Ruch narodowy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: naród, germanizacja, rusyfikacja – identyfikuje postaci: Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki – opisuje sposoby walki w obronie polskości 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: świadomość narodowa, nacjonalizm – identyfikuje postać Romana Dmowskiego – omawia pojęcie narodu polskiego na przestrzeni wieków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kulturkampf, solidaryzm społeczny – identyfikuje postać abp Miecysława Ledóchowskiego – wymienia czynniki, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego w XIX w. – przedstawia główne koncepcje ideologii nacjonalistycznej i jej rozwój na ziemiach polskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rozwój kultury polskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje współczesny naród polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia proces upowszechniania świadomości narodowej Polaków
5. Przemiany społeczne w XIX wieku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nowe grupy społeczne 2. Sprawa chłopska 3. Sprawa robotnicza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: inteligencja, uwłaszczenie, emancypacja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ziemiaństwo, burżuazja, drobniemszczaństwo, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Uniwersytet Latający – zna datę założenia Uniwersytetu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodle- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodle-

	4. O prawa kobiet	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postaci: Józefa Piłsudskiego, Marii Skłodowskiej-Curie – wyjaśnia, jakie przemiany cywilizacyjne zaszły na ziemiach polskich pod zaborami w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> proletariat – zna daty: powstania Stronnictwa Ludowego (1895 r.), powstania Polskiej Partii Socjalistycznej (1892 r.) – identyfikuje postaci: Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja polska w II połowie XIX w. – opisuje proces walki o prawa kobiet 	<ul style="list-style-type: none"> Latającego (1882 r.) – identyfikuje postać Jędrzeja Moraczewskiego – omawia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje założenia ideologiczne i działalność partii politycznych na ziemiach polskich 	głóści przez Polskę	głóści przez Polskę
V. Polska i Polacy w XX wieku						
1. I wojna światowa – po której stronie podjąć walkę?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powrót sprawy polskiej 2. Po stronie ententy czy państw centralnych? 3. Odzyskanie niepodległości 4. Polacy na konferencji paryskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie – zna datę przekazania władzy Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akt 5 listopada, mały traktat wersalski – zna daty: wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (VIII 1914 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelny Komitet Narodowy, Legion Puławski, Komitet Narodowy Polski, Błękitna Armia – zna daty: powstania Naczelne- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości – przedstawia pierwsze tygodnie działalności pań- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości

		<p>– identyfikuje postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego</p> <p>– przedstawia działania zbrojne Polaków w czasie I wojny światowej</p>	<p>utworzenia Legionów Polskich i Legionu Puławskiego (1914 r.), ogłoszenia aktu 5 listopada (1916 r.), kryzysu przysięgowego (1917 r.), orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona (I 1918 r.), podpisania małego traktatu wersalskiego (1919 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Paderewskiego</p> <p>– omawia działalność Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego na rzecz odbudowy niepodległej Polski</p> <p>– prezentuje decyzje konferencji</p>	<p>go Komitetu Narodowego (1914 r.), powołania Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego (1917 r.), założenia Komitetu Narodowego Polski (1917 r.), utworzenia Błękitnej Armii (1917 r.)</p> <p>– identyfikuje postaci: Józefa Hallera, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne na ziemiach polskich w czasie I wojny światowej i po jej zakończeniu</p> <p>– charakteryzuje poglądy polskich środowisk politycznych na kwestię niepodległości Polski</p> <p>– opisuje międzynarodowe uwa-</p>	<p>stwa polskiego po odzyskaniu niepodległości</p>	
--	--	---	---	--	--	--

			pokojuwej dotyczące odrodzonego państwa polskiego	runkowania sprawy polskiej podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu		
2. Kształtowanie się granic	<p>1. Powstanie wielkopolskie</p> <p>2. Plebiscyty i powstania śląskie</p> <p>3. Walki o wschodnią granicę</p> <p>4. Przyłączenie Wileńszczyzny</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu plebiscyt – zna daty: powstania wielkopolskiego (XII 1918–II 1919), wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921), bitwy warszawskiej (13–25 VIII 1920 r.) – wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej – omawia wizje odrodzonej Polski w koncepcjach Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacji, koncepcja federacji – zna daty: pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919 r.), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920 r.), plebiscytu na Śląsku (20 III 1921 r.), trzeciego powstania śląskiego (V–VII 1921 r.), pokoju w Rydze (III 1921 r.) – identyfikuje postać Wojciecha Korfatego – omawia przebieg i skutki powstania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: orłęta lwowskie, bunt Żeligowskiego – zna daty: plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920 r.), buntu Żeligowskiego (1920 r.), przyłączenia Litwy Środkowej do Polski (1922 r.) – identyfikuje postać gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego – wskazuje na mapie zmiany zasięgu kolejnych powstań śląskich, obszar Śląska włączony do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje spór dotyczący koncepcji państwa polskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – porównuje, w jaki sposób kształtowała się wschodnia, a w jaki sposób zachodnia granica II Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia zaangażowanie obywateli w walki o granice odrodzonej Polski

			<p>wielkopolskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg walk Polaków o Śląsk – wskazuje na mapie etapy wojny polsko-bolszewickiej 	<p>Polski w 1921 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności przeprowadzenia plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku – przedstawia przebieg walk o granicę wschodnią II Rzeczypospolitej – wyjaśnia okoliczności zajęcia przez Polskę Wileńszczyzny 		
<p>3. Demokracja czy sanacja?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kto powinien rządzić w odrodzonej Rzeczypospolitej? 2. Rządy parlamentarne 3. Zamach majowy 4. Rządy sanacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja, – zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921 r.), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935 r.) – identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: mała konstytucja, zamach majowy – zna daty uchwalenia małej konstytucji (1919 r.), wyboru prezydenta Gabriela Narutowicza (1922 r.), zamachu majowego (V 1926 r.), wyboru prezydenta Igna- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, wybory brzeskie – zna daty noweli sierpniowej (VIII 1926 r.), powstania Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927 r.), wyborów brzeskich (1928 r.), procesu brzeskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia założenia programowe i działalność głównych partii politycznych w 20-leciu międzywojennym – omawia zalety i słabości polskiej sceny politycznej II Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu oblicza politycznego Polski międzywojennej

		– charakteryzuje ustrój państwa polskiego przed i po przewrocie majowym	cego Mościckiego (1926 r.) – identyfikuje postaci: Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia genezę, przebieg i skutki zamachu majowego – prezentuje cechy charakterystyczne rządów sanacyjnych	(1931/1932) – identyfikuje postać Macieja Rataja – opisuje przyczyny i przejawy słabości polskiej demokracji w 20-leciu międzywojennym – wyjaśnia, co wpływało na demokratyczny charakter konstytucji marcowej – określa, co wpływało na autorytarny charakter konstytucji kwietniowej		
5. II Rzeczpospolita	1. Reformowanie kraju 2. Gospodarka II Rzeczypospolitej 3. Rzeczpospolita wielonarodowa 4. Sport w niepodległej Polsce	Uczeń: – zna datę wprowadzenia reformy walutowej (1924 r.) – wskazuje na mapie obszary największego uprzemysłowienia II Rzeczypospolitej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hiperinflacja, Centralny Okręg Przemysłowy – identyfikuje postaci: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego	Uczeń: – przedstawia trudności w powojennej odbudowie Polski – omawia działalność Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego	Uczeń: – przedstawia dokonania polskich sportowców – omawia kulturę międzywojennej Polski i charakteryzuje jej główne dziedziny oraz twórców	Uczeń: – przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z wielonarodowego charakteru II Rzeczypospolitej

			<p>skiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje założenia i skutki reformy walutowej i rolnej – charakteryzuje strukturę narodową II Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje osiągnięcia polskiej gospodarki w okresie międzywojennym 		
<p>5. Polacy podczas II wojny światowej</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kampania polska 2. Rząd polski na emigracji 3. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie 4. Polacy u boku ZSRR 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: agresji III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939 r.), ataku ZSRR na Polskę (17 IX 1939 r.) – identyfikuje postać gen. Władysława Sikorskiego – omawia polski czyn zbrojny podczas II wojny światowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu pakt Ribbentrop-Mołotow – zna datę podpisania paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Stanisława Mikołajczyka, gen. Władysława Andersa – wskazuje na mapie miejsca walk Polaków na frontach II wojny światowej – wymienia polskie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu układ Sikorski-Majski – zna daty: układu granicznego (28 IX 1939 r.), układu Sikorski-Majski (30 VII 1941 r.), katastrofy gibraltarskiej (VII 1943 r.) – identyfikuje postacie: gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego, gen. Kazimierza Sosnkowskiego, gen. Stanisława Macz- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje okoliczności powstania armii Andersa – określa polityczne uwarunkowania powstania 1. Dywizji im. T. Kościuszki w ZSRR – na przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność rządu polskiego na emigracji

			formacje zbrojne na zachodzie i u boku ZSRR obronnej – charakteryzuje szlak bojowy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie	ka, gen. Stanisława Sosabowskiego – przedstawia, w jaki sposób doszło do utworzenia rządu polskiego na emigracji oraz omawia jego działalność		
6. W okupowanej Polsce	1. Polityka okupantów 2. Polskie organizacje podziemne 3. Powstanie warszawskie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Armia Krajowa – zna daty powstania warszawskiego (1 VIII–2 X 1944 r.) – opisuje politykę niemieckich i radzieckich okupantów wobec narodu polskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Polskie Państwo Podziemne – zna daty mordu katyńskiego (IV–V 1940 r.), przemianowania ZWZ na AK (1942 r.) – identyfikuje postacie: gen. Stefana Roweckiego, gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego – wskazuje na mapie obszary okupowane przez III Rzeszę i ZSRR	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja AB, plan „Burza” – zna daty aresztowania wykładców akademickich w Krakowie (XI 1939 r.), akcji AB (V–VI 1940 r.) – identyfikuje postacie: Witolda Pileckiego, Ireny Sendlerowej – charakteryzuje organizację i działalność Armii Krajowej – przedstawia za-	Uczeń: – wyjaśnia kontrowersje wokół oceny powstania warszawskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	Uczeń: – omawia i ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów – omawia znaczenie i historię polskich elit

			<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady martyrologii narodu polskiego – wymienia polskie organizacje podziemne – określa uwarunkowania, przebieg i skutki powstania warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> łożenia i realizację planu „Burza” – przedstawia motywy polityki okupantów wobec polskich elit 		
7. Polska Ludowa – niepodległa czy zależna?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wizje powojennej Polski 2. Przejęcie władzy przez komunistów 3. Pod rządami PZPR 4. W walce o prawa i wolność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, socrealizm – zna daty: wypadków poznańskich (28–30 VI 1956r.), protestów społecznych na Wybrzeżu (XII 1970 r.) – wymienia etapy przejmowania pełni władzy w Polsce przez komunistów światowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza, Ziemię Odzyskane, „żołnierze wyklęci” – zna daty: powołania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (VI 1945 r.), referendum ludowego (30 VI 1946 r.), powstania PZPR (1948 r.), wystąpienie studenckich (III 1968 r.), protestów robotniczych w Radomiu, Płocku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja „Wisła”, Wolność i Niezawisłość – zna daty: ogłoszenia Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (22 VII 1944 r.), procesu szesnastu Narodowego (VI 1945 r.), akcji „Wisła” (1947 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Cyrankiewicza, Jacka Kuronia, Adama Michnika – określa wpływ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Karola Modzelewskiego, Henryka Szlajfera – porównuje wizje niepodległej Polski w koncepcjach politycznych rządu emigracyjnego i polskiej lewicy – opisuje rolę propagandy w kształtowaniu postaw wobec władzy komunistycznej – omawia wpływ powstania węgierskiego w 1956 r. i interwencji w Cze- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia działalność powojennego podziemia politycznego i „żołnierzy wyklętych” – ocenia motywy i postawy tych Polaków, którzy zdecydowali się poprzeć komunistów – ocenia, czy powojenna Polska była krajem suwerennym

			<p>i Ursusie (VI 1976 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: gen. Leopolda Okulickiego-Niedźwiadka, Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, kard. Stefana Wyszyńskiego, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – wskazuje na mapie zmiany granic Polski po II wojnie światowej, Ziemię Odzyskaną – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca, polskiego Października 1956 r. oraz Grudnia 1970 r. 	<p>wielkich mocarstw na sprawę polską</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie skutki miały masowe migracje ludności na ziemiach polskich po II wojnie – wyjaśnia, dlaczego PSL jako opozycja legalna poniosła klęskę – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Marca 1968 r. i Czerwca 1976 r. 	<p>chosłowacji na sytuację w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa 	
8. Drogi do wolności	<p>1. Początki Solidarności</p> <p>2. Jak powstała Solidarność</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu Niezależny Samorządny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Ro- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „drugi obieg”, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stosunek władz komunistycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia historyczne znaczenie Okrągłego Stołu

	<p>3. Władza kontra społeczeństwo 4. Stracona dekada? 5. Okrągły Stół 6. Wybory czerwcowe</p>	<p>Związek Zawodowy „Solidarność” – zna daty: porozumień sierpniowych (31 VIII 1980 r.), ogłoszenia stanu wojennego (13 XII 1981 r.), wyborów czerwcowych (4 VI 1989 r.) – identyfikuje postaci: Karola Wojtyły, Lecha Wałęsy, gen. Wojciecha Jaruzelskiego – opisuje przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne wydarzeń Sierpnia 1980 r.</p>	<p>robotników, Wojowska Rada Ocalenia Narodowego – zna daty powstania Komitetu Obrony Robotników (1976 r.), strajków robotniczych na Wybrzeżu (VIII 1980 r.), pacyfikacji robotników w kopalni „Wujek” (16 XII 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (II– IV 1989 r.), powołania Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera (VIII 1989 r.) – identyfikuje postaci: ks. Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego – przedstawia genezę wprowadzenia stanu wojennego, jego cechy</p>	<p>„sejm kontraktowy” – zna daty powstania Wolnych Związków Zawodowych (1978 r.), powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (IX 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (2 VII 1983 r.), wyboru gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989 r.) – identyfikuje postać Anny Walentynowicz – wymienia najważniejsze organizacje opozycyjne lat 70. i 80. oraz ich działalność – omawia organizację, cele i działalność NSZZ „Solidarność”</p>	<p>do ruchu związkowego i opozycji</p>	<p>– na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa</p>
--	--	--	--	--	--	--

			charakterystyczne i skutki – podaje przebieg i skutki wyborów czerwcowych w 1989 r. oraz okoliczności powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego	– opisuje genezę i kluczowe decyzje obrad Okrągłego Stołu		
--	--	--	---	---	--	--

Historia i społeczeństwo. Rządzący i rządzeni

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. U źródeł demokracji i republiki						
1. Obywatel w polis ateńskiej	1. Kto był obywatelem Aten? 2. Reformy ustrojowe w Atenach 3. Demokratyczne Ateny 4. Kto sprawował władzę w Atenach? 5. „Jedność w różnorodno-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i> , monarchia, oligarchia, demokracja, tyrania – omawia rolę postaci: Peryklesa, Arystotelesa – zna datę reform Peryklesa (451/450 r. p.n.e.) – prezentuje warun-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zgromadzenie ludowe (eklezja), Rada Pięciuset, sąd ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu strategów, ostracyzm – omawia rolę postaci: Solona, Klejstenesa – zna daty reform:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „strząśnięcie długów”, hoplici, falanga, agora, areopag, „zwierzę polityczne” – zna datę rozpoczęcia okresu tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.) – wymienia sposoby uzyskiwania obywa-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dem, ostrakon – omawia rolę postaci Aspazji z Miletu – zna datę spisania prawa przez Drakona (621 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na społeczność	Uczeń: – ocenia wpływ reform: Solona, Klejstenesa i Peryklesa na sytuację społeczno-polityczną obywateli ateńskich.

	ści”– obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa	ki uzyskania obywatelstwa w starożytnych Atenach – wymienia prawa i obowiązki obywateli <i>polis</i> ateńskiej.	Solona (594/593 r. p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkałe przez Greków – przedstawia wpływ warunków naturalnych Grecji na powstanie i funkcjonowanie greckich <i>poleis</i> – omawia reformy: Solona, Klejstenesa i Peryklesa – prezentuje prawa poszczególnych grup społecznych w <i>polis</i> ateńskiej.	telstwa <i>polis</i> ateńskiej – omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego wpływ na reformy ustrojowe w Atenach – przedstawia funkcjonowanie i kompetencje instytucji demokratycznych w Atenach – prezentuje poglądy Arystotelesa na temat miejsca i roli obywateli w greckich <i>poleis</i> – przedstawia udział obywateli Aten w sprawowaniu władzy.	<i>polis</i> – przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w Atenach.	
2. Republika rzymska i jej obywatele	1. Władze republikańskie 2. Walka o prawa polityczne plebejuszy 3. Kim był obywatel Rzy-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika, cesarstwo – zna okres istnienia republiki (509–31 r. p.n.e.) – tłumaczy sposób	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: patryjusze, plebejusze, zgromadzenia ludowe (komicja), senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>civitas</i> , pryncypat, dominat, bezpaństwowiec (apatryda) – omawia rolę postaci: Tarkwiniusza	Uczeń: – omawia wpływ podbojów rzymskich na przemianę ustrojową w państwie – wyjaśnia, na czym polega zjawisko bezpieczeństwa i	Uczeń: – porównuje prawa obywateli starożytnych Aten i Rzymu z prawami obywateli współczesnych państw.

	<p>mu?</p> <p>4. Podboje rzymskie a upadek republiki</p> <p>5. Jak można uzyskać obywatelstwo?</p>	<p>nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie</p> <p>– przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich.</p>	<p>kwesor, trybun ludowy, <i>ius sanguinis</i> (prawo krwi), naturalizacja, <i>ius soli</i> (prawo ziemi)</p> <p>– omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli</p> <p>– zna okresy istnienia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa (31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.)</p> <p>– wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim Rzymie i określa kompetencje urzędników.</p>	<p>Pysznego, Dioklecjana, Cyncerona</p> <p>– zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.)</p> <p>– pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e.</p> <p>– prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebejuszami na zmiany ustrojowe w Rzymie</p> <p>– przedstawia ustrój Rzymu republikańskiego</p> <p>– omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie.</p>	<p>omawia jego konsekwencje.</p>	
<p>3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach</p>	<p>1. Republiki w średniowieczu</p> <p>2. Obywatele średniowiecznych miast</p> <p>3. Republika Niderlandów</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: republika miejska, autonomia</p> <p>– wymienia warunki uzyskiwania obywatelstwa miejskiego w</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat, rada miejska, ława sądowa, demokracja szlachecka, sarmatyzm</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: doża, Signoria, Wielka Rada, Stany Generalne</p> <p>– zna daty: odrodzenia się republik miejskich</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl, wilkierz</p> <p>– porównuje zasady uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ tradycji demokracji i republikańskiego Rzymu na powstanie oraz funkcjonowanie</p>

	4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty	średniowieczu.	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Republikę Zjednoczonych Prowincji i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – omawia przyczyny i skutki odradzania się republik miejskich w Italii – przedstawia zakres autonomii średniowiecznych miast – prezentuje okoliczności powstania i funkcjonowanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów – wymienia przyczyny ukształtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> skich w Italii (VIII w.), proklamowania Republiki Niderlandów (1588 r.) – wskazuje na mapie republiki miejskie w Italii i Nowogród Wielki – omawia ustrój Republiki Weneckiej – tłumaczy wpływ tradycji antycznych na szlachecką ideologię sarmatyzmu – opisuje wpływ tradycji antycznych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej. 	nych Atenach i Rzymie oraz w miastach średniowiecznych.	nowanie średniowiecznych republik kupieckich, Republiki Niderlandów i Rzeczypospolitej.
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> 1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropa- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukończenia się Henryka IV 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego: Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarchicznej – ocenia realne możliwości stwo-

	<p>pizm czy papo- cezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przed- stawiano po- chodzenie władzy monar- szej?</p>	<p>Ottona I (962 r.) – wymienia obo- wiązki przypisane w średniowieczu cesa- rzowi i papieżowi.</p>	<p>Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun oraz Państwo Ko- ścielne – prezentuje założe- nia cesaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór mię- dzy cesarstwem a papiestwem w śre- dniowieczu – przedstawia po- glądy Innocentego III.</p>	<p>w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia histo- rię Europy po upad- ku Imperium Rzym- skiego – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościo- łem – wymienia posta- nowienia konkorda- tu wormackiego – omawia średnio- wieczne teorie doty- czące pochodzenia władzy monarszej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla rywalizacji cesarzy i papieży miały wy- prawy krzyżowe.</p>		<p>rzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.</p>
<p>2. Feuda- lizm w śre- dniowieczu</p>	<p>1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna 3. System lenny 4. Poddaństwo</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: feuda- lizm, wasal, senior, lenno, pańszczyzna – omawia obowiązki</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd len- ny, inwestytura, drabina feudalna, poddaństwo, renta</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: gospo- darka naturalna, akt komendacji, akt pre- karyjny</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znacze- nie terminów: <i>ho- magium</i>, suzeren – przedstawia wpływ systemu wa-</p>	<p>Uczeń: – ocenia skutki feudalizmu dla społeczeństwa i gospodarki euro- pejskiej.</p>

	chłopów 5. Skutki feudalizmu	wasala i seniora.	feudalna, czynsz – opisuje funkcjonowanie systemu wasalno-lennego – tłumaczy, na czym polegało poddaństwo gruntowe, osobiste i sądowe chłopów.	– omawia zasady średniowiecznej gospodarki naturalnej – prezentuje wpływ feudalizmu na władzę królewską.	salno-lennego na sposób życia przedstawicieli różnych warstw społecznych w średniowiecznej Europie.	
3. Miasta średniowiecznej Europy	1. Od upadku do rozkwitu miast 2. Lokacje miejskie 3. Prawo lokacyjne 4. Samorząd miejski 5. Średniowieczne miasto i jego cechy charakterystyczne 6. Cechy i gildie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja, cech, gildia, rada miejska – prezentuje przebieg procesu lokacji miasta i wymienia korzyści, które uzyskiwali jego mieszkańcy – przedstawia zadania oraz funkcje średniowiecznych cechów i gildii.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wójt, ława, burmistrz, rajca, ławnik, ratusz, patrycjat, pospólstwo, plebs – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta – opisuje strukturę średniowiecznego mieszczaństwa.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo lokacyjne, zasadzka, konsul, doża, „partacze”, hanza – zna daty ustanowienia praw: magdeburskiego (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) – przedstawia proces odradzania się miast w średniowiecznej Europie – wymienia korzyści, które przynosiła miastom przynależność do hanz.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hanzeatycki (Hanza) – omawia przyczyny upadku miast na początku średniowiecza.	Uczeń: – ocenia znaczenie urbanizacji dla rozwoju gospodarczego w średniowieczu i współcześnie.
4. Kształtowanie się	1. Początki parlamentary-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znacze-	Uczeń: – ocenia wpływ

<p>parlamentaryzmu europejskiego</p>	<p>zmu angielskiego 2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego 3. Stany Generalne we Francji 4. Kompetencje Stanów Generalnych 5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich</p>	<p>terminów: stan, monarchia stanowa, parlament, Stany Generalne – zna daty powstania: parlamentu angielskiego (1265 r.) i Stanów Generalnych we Francji (1302 r.) – wymienia cechy charakterystyczne monarchii stanowej.</p>	<p>terminów: <i>Wielka karta swobód</i>, Izba Lordów, Izba Gmin – omawia rolę postaci: Jana bez Ziemi, Filipa IV Pięknego – zna datę wydania <i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.) – wskazuje na mapie państwa, w których powstały reprezentacje stanowe – omawia organizację i działanie parlamentu angielskiego – przedstawia kompetencje parlamentu angielskiego – prezentuje organizację i działanie Stanów Generalnych we Francji – wymienia kompetencje Stanów Generalnych we Francji.</p>	<p>terminów: kortezy, landtagi, sobór ziemski – omawia rolę postaci Bonifacego VIII – zna datę powstania soboru ziemskiego w Rosji (1549 r.) – przedstawia przyczyny ukształtowania się reprezentacji stanowej w Anglii – opisuje pozycję poszczególnych stanów społecznych w monarchiach: angielskiej i francuskiej – wymienia przyczyny zwołania Stanów Generalnych we Francji – opisuje warunki, które musiały zaistnieć w państwach, aby powstały w nich reprezentacje stanowe.</p>	<p>nie terminów: Althing, <i>Wielka karta Leónu</i>, Hoftag, Riksdag, <i>impeachment</i>, parowie, lordowie – omawia rolę postaci: Henryka II, Tomasza Becketa, Szymona de Montfort – zna daty: powstania islandzkiego Althingu (ok. 930 r.), pierwszych obrad kortezów w Królestwie Leónu (ok. 1188 r.) – wymienia przyczyny i skutki konfliktu królów angielskich z duchowieństwem – prezentuje organizację i kompetencje zgromadzeń stanowych w innych krajach europejskich – porównuje okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii i we</p>	<p>przemian organizacji i funkcjonowania parlamentu angielskiego na współczesny parlamentarizm – ocenia skutki ukształtowania się reprezentacji stanowej dla państwa i władzy królewskiej.</p>
---	--	---	--	---	---	---

					Francji.	
III. Absolutyzm czy republika?						
1. Obywatele czy poddani?	<p>1. Prawa człowieka i prawa obywatela</p> <p>2. Absolutyzm we Francji</p> <p>3. Rewolucja angielska i jej skutki</p> <p>4. Nowożytne teorie umowy społecznej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja, dyktatura, monarchia parlamentarna – omawia rolę postaci: Johna Locke’a, Charles’a de Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques’a Rousseau, Woltera – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: poddaństwo państwowe, lord protektor, <i>Habeas Corpus Act</i>, „chwalebna rewolucja”, umowa społeczna – omawia rolę postaci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), „chwalebnej rewolucji” (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji” – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy spo- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: akty nawigacyjne, <i>Deklaracja praw</i> – omawia rolę postaci: Armanda Jeana Richelieu, Ludwika XIV, Karola I, Karola II, Jakuba II, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji angiel- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: „spisek prochowy”, torysi, wigowie – omawia rolę postaci: Thomasa Smitha, Jakuba I, Guya Fawkesa, Ludwika III, Jules’a Mazarina – zna daty: „spisku prochowego” (1605 r.), wydania <i>Instrumentu rządzenia</i> (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ poglądów oświeceniowych na temat umowy społecznej i funkcjonowania państwa na współczesne systemy demokratyczne oraz udział obywateli w rządzeniu państwem.

			łecznej i jej realizacji.	skiej – przedstawia przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii.		
2. Elementy feudalizmu w czasach nowożytnych	<p>1. Dualizm gospodarczy w Europie</p> <p>2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne</p> <p>3. Folwark szlachecki</p> <p>4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne gospodarki europejskiej na zachód i wschód od Łaby.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm gospodarczy, folwark pańszczyźniany, uwłaszczenie</p> <p>– zna daty: zniesienia poddaństwa osobistego w Księstwie Warszawskim (1807 r.), uwłaszczenia w Galicji (1848 r.), uwłaszczenia w Królestwie Polskim (1864 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie umowną granicę podziału gospodarczego Europy</p> <p>– omawia gospodarcze skutki wielkich odkryć geograficznych</p> <p>– opisuje funkcjo-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: pańszczyzna sprzężajna, kormornicy</p> <p>– zna datę wydania <i>Statutu toruńskiego</i> (1520 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny przemian społeczno-ekonomicznych w XVI w.</p> <p>– prezentuje rolę gospodarczą i społeczną szlachty</p> <p>– wyjaśnia znaczenie <i>Statutu toruńskiego</i> dla rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce</p> <p>– omawia przemiany społeczno-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: połowiczny system dzierżawy, gospodarka dzierżawna (czynszowa)</p> <p>– porównuje rozwój gospodarczy na zachodzie i wschodzie Europy w XVI–XVIII w. oraz ocenia następstwa dostrzeżonych różnic.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ systemu gospodarczego na życie ludności w czasach nowożytnych i obecnych.</p>

			<p>nowanie folwarku szlacheckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia powinności chłopów wobec panów feudalnych – przedstawia etapy procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami. 	<p>gospodarcze oraz polityczne, które doprowadziły do eliminacji elementów feudalizmu w Europie.</p>		
<p>3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki polskiego parlamentaryzmu 2. Obrady sejm walnego 3. Wolna elekcja 4. Sejmiki ziemskie 5. Sądy ziemskie i trybunały szlacheckie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, <i>liberum veto</i>, <i>Nihil novi</i>, sejmik ziemski – zna daty: zwołania pierwszego dwuizbowego sejm walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), pierwszego zastosowania <i>liberum veto</i> (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejm walnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, <i>Artykuły henrykowskie</i>, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Władysława Sicińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia <i>Artykułów henrykowskich</i> (1573 r.) – prezentuje oko- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks – prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu – tłumaczy wpływ konstytucji <i>Nihil novi</i> na funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu – omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejm walnego w Rzeczypospolitej – ocenia skutki stosowania przez szlachtę <i>liberum veto</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.

			<p>liczności zwołania pierwszego sejmiku</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia i opisuje poszczególne etapy prac sejmiku walnego – wymienia rodzaje sejmików – tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty. 	<p>uprawnienia oraz zasady funkcjonowania sejmików konwokacyjnych i elekcyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje szlacheckich sejmików ziemskich i prezentuje ich funkcje. 		
4. Szlachta i magnateria	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jak powstał stan szlachecki? 2. Przywileje szlacheckie 3. Rozwarstwienie stanu szlacheckiego 4. Wzrost potęgi magnatów 5. Oligarchia magnacka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka – omawia rolę postaci: Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – zna daty nadania przywilejów: koszyckiego (1374 r.), jedlnieńsko-krakowskiego (1430–1433 r.), cerekwicko-nieszawskiego (1454 r.), radomskiego (1505 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, klientelizm, latyfundiizm – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka, Jana Kazimierza – zna daty nadania przywilejów: czerwińskiego (1422 r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.) – wymienia posta- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: nobilitacja, szlachta zagrodowa (zaściankowa), „gołota”, herb, zawołanie, ordynacja – omawia rolę postaci: Janusza Radziwiłła, Bogusława Radziwiłła – przedstawia przyczyny i skutki rozwarstwienia stanu szlacheckiego – tłumaczy, w jakich okolicznościach szlachcic mógł utracić prawa obywatel- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria – omawia rolę postaci: Samuela Zborowskiego, Hieronima Radziejowskiego, Krzysztofa Opałińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego – przedstawia wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany społeczne i polityczne w Rzeczypospolitej – prezentuje wpływ przywilejów na rolę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ wzrostu potęgi magnatów na sytuację społeczną, gospodarczą i polityczną Rzeczypospolitej – omawia i ocenia postawy magnaterii wobec zagrożenia państwowości polskiej – ocenia wpływ oligarchii magnackiej na funkcjonowanie państwa polskiego.

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne szlachty jako stanu społecznego – wymienia cechy charakterystyczne oligarchii magnackiej. 	<p>nowienia przywilejów szlacheckich</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces kształtowania się stanu szlacheckiego – wymienia i charakteryzuje warstwy stanu szlacheckiego – prezentuje przyczyny, przejawy i skutki wzrostu potęgi magnatów. 	<p>skie i jakie były tego skutki</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje styl życia polskiej magnaterii. 	szlachty i króla w państwie.	
5. Z królem lub przeciw niemu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konfederacje i rokosze 2. Rokosz Zebrzydowskiego 3. Rokosz Lubomirskiego 4. W obronie kraju 5. Konfederacja targowicka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja, rokosz, elekcja <i>viritim</i>, konfederacja barska, konfederacja targowicka – omawia rolę postaci: Zygmunta I Starego, Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Stanisława Augusta Poniatowskiego – zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowic- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja praw i dóbr, rokosz Zebrzydowskiego, rokosz Lubomirskiego – omawia rolę postaci: Mikołaja Zebrzydowskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego – zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja <i>vivente rege</i>, „wojna kokosza”, konfederacja tyszowiecka – omawia rolę postaci: Jana Zamojskiego, Stefana Czarnieckiego – zna daty: „wojny kokoszej” (1537 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.) – wymienia przyczy- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Stanisława Lanckorońskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego – wyjaśnia, dlaczego rokosze i konfederacje miały destrukcyjny wpływ na życie polityczne w Rzeczypospolitej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawy przywódców rokoszy – ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej – ocenia różne postawy polskiej szlachty wobec władzy królewskiej i racji stanu.

		<p>kiej (1792 r.) – tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.</p>	<p>(1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.) – wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów szlacheckiego buntu – przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji: barskiej i targowickiej.</p>	<p>ny, cele i skutki „wojny kokoszej” – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego – prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.</p>		
<p>6. Polskie wzorce obywatela</p>	<p>1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Propozycje reform ustrojowych 3. Nowa koncepcja narodu</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatele początkowo dotyczył</p>	<p>Uczeń: – prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie pol-</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostoroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S. Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej.</p>	<p>Uczeń: – ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na przemiany społeczne na ziemiach polskich.</p>

			<p>jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego</p> <p>– prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych</p> <p>– przedstawia proces nabywania praw przez mieszczan w XVIII w.</p>	skim.		
IV. Wiek rewolucji						
1. Wielkie rewolucje	<p>1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska?</p> <p>2. Wojna o niepodległość</p> <p>3. Wybuch rewolucji</p> <p>4. Francja republiką</p> <p>5. Terror jakobinów i upadek rewolucji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych, Deklaracja praw człowieka i obywatela</i></p> <p>– omawia rolę postaci: Jerzego Waszyngtona, Benjamina Franklina</p> <p>– zna daty: wybuchu wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1774 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i></p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, jakobini, przewrót termidoriański</i></p> <p>– omawia rolę postaci: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Ludwika XVI, Maximiliena de Robespierre’a</p> <p>– zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki</i> (1787 r.), ogłoszenia Francji republiką (wrze-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa), Konwent Narodowy</p> <p>– omawia rolę postaci: Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa</p> <p>– zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III”</p> <p>– omawia rolę postaci: Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena</p> <p>– zna daty: bitwy pod Lexington (1775 r.), traktatu pokojowego, którego zawarcie zakończyło wojnę o niepodle-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> na współczesne prawa człowieka</p> <p>– ocenia wpływ rewolucji: amerykańskiej oraz francuskiej na koncepcje państwa i prawa.</p>

		<p>(4 lipca 1776 r.), zburzenia Bastylia (14 lipca 1789 r.), uchwalenia <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (26 sierpnia 1789 r.)</p> <p>– przedstawia zasady spisane w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>sień 1792 r.), dojścia do władzy jakobinów (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (lipiec 1794 r.)</p> <p>– wymienia bezpośrednie przyczyny wojny kolonii angielskich o niepodległość</p> <p>– prezentuje zasady ustrojowe Stanów Zjednoczonych Ameryki</p> <p>– omawia okoliczności wybuchu rewolucji francuskiej</p> <p>– przedstawia stosunek społeczeństwa do rewolucji</p> <p>– wymienia główne etapy rewolucji francuskiej.</p>	<p>(1781 r.), zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), uchwalenia pierwszej konstytucji francuskiej (wrzesień 1791 r.), egzekucji Ludwika XVI (styczeń 1793 r.), uchwalenia „konstytucji roku III” (1795 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie obszary Francji, na których doszło do wystąpień kontrrewolucyjnych</p> <p>– opisuje przebieg wojny kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej o niepodległość</p> <p>– prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we Francji w XVIII w.</p> <p>– tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylia.</p>	<p>głość Stanów Zjednoczonych (1783 r.), wybuchu powstania w Wandej (1793 r.)</p> <p>– omawia relacje pomiędzy Wielką Brytanią a koloniami angielskimi w Ameryce Północnej</p> <p>– prezentuje losy Ludwika XVI w czasie rewolucji</p> <p>– przedstawia i ocenia dyktatorskie rządy jakobinów.</p>	
2. Rewolucje spo-	1. Wiosna Ludów	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – ocenia wpływ

<p>łeczne</p>	<p>2. Sztuka w służbie rewolucji 3. Ideologia socjalistyczna 4. Rewolucja w Rosji w latach 1905–1907 5. Rok 1917 w Rosji</p>	<p>terminów: Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji lutowej w Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji październikowej (listopad 1917 r.) – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i październikowej w Rosji.</p>	<p>terminów: rewolucja przemysłowa, socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy – omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldiego, Ludwika Napoleona Bonaparte, Franciszka Józefa I – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpię Wiosny Ludów – omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii – przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu – wymienia przyczyny i skutki rewolucji</p>	<p>terminów: socjalizm utopijny, <i>Manifest komunistyczny</i>, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę postaci: Giuseppe Mazziniego, Mikołaja II, Piotra Stołypina – zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjo-</p>	<p>nie terminów: mien-szewicy, bolszewicy, <i>Manifest październikowy</i> – omawia rolę postaci: Karola X, Ludwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.) – tłumaczy, jaką rolę odgrywała sztuka w czasach rewolucji – porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie.</p>	<p>rewolucji na sztukę – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii demokratycznej i socjalistycznej na ruchy rewolucyjne – ocenia rządy bolszewików w Rosji.</p>
----------------------	--	--	--	---	---	--

			w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy bolszewików w Rosji.	nizmu i reformizmu.		
3. Społeczeństwo bez państwa	1. Początki anarchizmu 2. Anarchizm czy komunizm? 3. Anarchizm w XX wieku 4. Anarchiści na ziemiach polskich 5. Anarchiści współcześnie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania anarchistów.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu antyglobalizm – omawia rolę postaci: Pierre’a Proudhona, Edwarda Abramowskiego – przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinęcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokunizm, anarchosyndykalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama Godwina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Luigiego Luicheniego, Leona Czolgosa, Jeana Jacques’a Élisée Reclusa – przedstawia wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.	Uczeń: – ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.
4. Komuna Paryska	1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Międzynarodówka</i> – omawia rolę po-	Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę	Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu

	<p>nia Komuny Paryskiej</p> <p>3. Upadek Komuny Paryskiej</p> <p>4. Represje wobec komendantów</p> <p>5. Kobiety we francuskich rewolucjach</p>	<p>Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.)</p> <p>– przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.</p>	<p>– omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego</p> <p>– zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej</p> <p>– prezentuje działalność Rady Komuny</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.</p>	<p>staci: Napoleona III, Louisa Adolphe’a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego</p> <p>– zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ wojny francusko-pruskiej na walki Komuny Paryskiej</p> <p>– tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.</p>	<p>kobiet w rewolucjach francuskich.</p>	<p>rewolucyjnego.</p>
V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
<p>1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej</p>	<p>1. Odbudowa państwowości</p> <p>2. Powszechne prawo wyborcze</p> <p>3. Od demokracji do sanacji</p> <p>4. Wybory</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa</p> <p>– omawia rolę postaci Józefa Piłsudskiego</p> <p>– zna daty: ogłosze-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu sanacja</p> <p>– omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– zna datę przewrotu majowego (1926 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wybory brzeskie, proces brzeski, „getto ławkowe”, strajk rolny</p> <p>– zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego (listopad</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Zofii Moraczewskiej</p> <p>– zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.)</p> <p>– przedstawia i ocenia politykę II Rze-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.</p>

	brzeskie 5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej 6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej 7. Konflikty narodowościowe w II Rzeczypospolitej	nia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej (1921 r.) i kwietniowej (1935 r.) – przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.	– wskazuje na mapie tereny zwartego osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej – przedstawia początki kształtowania się II Rzeczypospolitej – prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej – opisuje wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.	1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), wyborów brzeskich (1930 r.), procesu brzeskiego (1931–1932 r.) – tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia – omawia okoliczności zamachu majowego.	czypospolitej wobec mniejszości narodowych.	
2. Władza i społeczeństwo w PRL	1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku 2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa 3. Jak powstała opozycja? 4. Marzec '68 5. Grudzień '70	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień '70 – omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – zna daty: uchwa-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, kult jednostki, odwilż październikowa – omawia rolę postaci: Stanisława Mikołajczyka, kard. Stefana Wyszyńskiego, Jacka Kuronia,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „mała stabilizacja”, „partyzanci”, czarny czwartek – omawia rolę postaci: Józefa Różańskiego, Józefa Cyrankiewicza	Uczeń: – omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Mieczysława Moczara, Karola Modzelewskiego – zna daty: powołania W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR (październik 1956 r.),	Uczeń: – ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.

		<p>lenia <i>Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i> (1952 r.), <i>poznańskiego Czerwca</i> (28–30 czerwca 1956 r.), <i>wydarzeń marcowych</i> (1968 r.), <i>wystąpień grudniowych na Wybrzeżu</i> (1970 r.)</p> <p>– przedstawia skutki przejścia władzy w Polsce przez komunistów.</p>	<p>Adama Michnika</p> <p>– zna daty: powstania <i>Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej</i> (1948 r.), <i>odwilży październikowej</i> (1956–1957 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki <i>poznańskiego Czerwca</i></p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki <i>Marca '68</i></p> <p>– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki <i>wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.</i></p>	<p>– zna daty: utworzenia <i>Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej</i> (1945 r.), <i>przeprowadzenia referendum ludowego</i> (1946 r.), <i>uchwalenia „małej konstytucji”</i> (1947 r.), <i>czarnego czwartku w Gdyni</i> (17 grudnia 1970 r.)</p> <p>– prezentuje stosunek władz komunistycznych do społeczeństwa</p> <p>– wymienia cele <i>komunistycznej propagandy</i></p> <p>– omawia <i>odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki</i></p> <p>– przedstawia <i>okoliczności powstania opozycji antykomunistycznej.</i></p>	<p>powstania <i>Listu 34</i> (1964 r.)</p> <p>– prezentuje proces <i>przejmowania władzy przez komunistów w powojennej Polsce</i></p> <p>– przedstawia proces <i>formowania się opozycji w powojennej Polsce.</i></p>	
3. Opozycja polityczna	1. Początki opozycji	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę po-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia rolę orga-</p>

<p>w PRL</p>	<p>2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację</p>	<p>terminów: Komitet Obrony Robotników, postulaty sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jarużelskiego – zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.) – przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń z sierpnia 1980 r.</p>	<p>terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976 r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.) – wymienia cele i</p>	<p>terminów: Studencki Komitet Solidarności, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyska – zna daty: założenia WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia okoliczności powstania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w. – opisuje wpływ problemów życia</p>	<p>staci: Jerzego Andrzejewskiego, Edwarda Lipińskiego, ks. Jana Ziei, Jana Józefa Lipskiego, Kazimierza Świątonia, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszkowskiego, Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borusewicz, Andrzeja Kołodzieja – zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977 r.) i ROP-CiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz komunistycznych.</p>	<p>nizacji opozycyjnych w walce o demokratyzację państwa polskiego.</p>
---------------------	--	---	---	--	--	---

			<p>przedstawia charakter działalności KOR</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników. 	<p>codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w. 		
<p>4. Między utopią a antyutopią</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wizje idealnego świata 2. Utopia w myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Antyutopie w kinie 5. Eugenika – realizacja antyutopii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia – przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w XIX i XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika – omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George’a Orwella, Stanisława Lema – wymienia przykłady antyutopii (literackich i filmowych) – przedstawia cechy charakterystyczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza Zajdla, Francisca Galtona – przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui, Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Jeana-Baptiste’a Godina – przedstawia znaczenie idei utopijnych w myśli politycznej – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego ten przedstawiony w antyutopiach.

			antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie.	– wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii.	eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka.	
--	--	--	--	---	---	--

Historia i społeczeństwo. Wojna i wojskowość

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Od falangi do legionu						
1. Wojny w starożytnej Grecji	1. Konflikty w antycznej Grecji 2. Jak były zorganizowane armie greckie? 3. Zmagania Greków z Persami 4. Wojna peloponeska	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hoplita, falanga – omawia rolę postaci: Miltiadesa, Temistoklesa, Leonidasa – zna daty bitew: pod Maratonem (490 r. p.n.e.), w wąwozie Termopile (480 r. p.n.e.), pod Salaminą (480 r. p.n.e.) – przedstawia obowiązujące w świecie greckim zasady po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hellenów – omawia rolę postaci: Dariusza I Wielkiego, Kserksesa – zna daty: powstania jońskiego (499–494 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (479 r. p.n.e.), utworzenia Związku Morskiego (478 r. p.n.e.), wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia tradycje militarne <i>polis</i>	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Nieśmiertelni – omawia rolę postaci Cyrusa II Wielkiego – zna daty: wyprawy wojsk Dariusza I Wielkiego na Grecję (492 r. p.n.e.), wyprawy armii Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Mykale (479 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg imperium perskiego, obszary	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu szyk skośny – omawia rolę postaci Epaminondasa – zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj (405 r. p.n.e.), oblężenia Aten (404 r. p.n.e.), bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) – opisuje przebieg bitwy pod Platejami – wyjaśnia okoliczności i skutki hegemonii Aten po wojnach z Persją	Uczeń: – ocenia na wybranych przykładach strategiczne aspekty starożytnych bitew.

		<p>stępowania w trakcie wojen.</p>	<p>spartańskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia organizację armii greckiej – prezentuje przyczyny wojen grecko-perskich i opisuje ich przebieg – wymienia czynniki decydujące o potęgzie militarnej Sparty i Aten – podaje zalety i wady wykorzystywania falangi. 	<p>objęte powstaniem jońskim i miejsca bitew stoczonych w trakcie wojen grecko-perskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposób wykorzystywania falangi podczas walki – omawia przebieg bitew: pod Maratonem i Termopilami – opisuje przebieg wojny peloponeskiej – tłumaczy, czym była „wyprawa dziesięciu tysięcy”. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności upadku hegemonii Sparty w świecie greckim – tłumaczy, na czym polegała przewaga szyku skośnego nad tradycyjnym ustawieniem falangi. 	
<p>2. Imperium Aleksandra Wielkiego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kultura hellenistyczna – omawia rolę postaci Aleksandra III Wielkiego – zna daty bitew: nad Granikiem (334 r. p.n.e.), pod Issos (333 r. p.n.e.), pod Gaugamelą (331 r. p.n.e.) – wymienia przyczyny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu diadochowie – omawia rolę postaci: Filipa II Macedońskiego, Dariusza III – zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), podboju imperium perskiego przez Aleksandra Wielkiego (334–331 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hetajrowie, falanga macedońska – zna daty: zdobycia przez Filipa II Macedońskiego hegemonii w Grecji (359–336 r. p.n.e.), podboju wschodnich prowincji Persji przez Aleksandra Wielkiego (330–327 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Cassandra, Lizymacha, Ptolemeusza I Sotera, Antygona I Jednookiego, Seleukosa I Nikatora – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Cheroneją, ocenia jej znaczenie – przedstawia i ocenia sposób stłumie- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Aleksandra Wielkiego w bitwie nad Granikiem – porównuje i ocenia postawy Aleksandra Wielkiego oraz Dariusza III w bitwach: pod Issos i Gaugamelą – porównuje taktyki: Aleksandra

		ny sukcesów Aleksandra Wielkiego podczas podboju Persji.	r. p.n.e.), śmierci Aleksandra (323 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – prezentuje okoliczności sięgnięcia po hegemonię w świecie greckim przez Macedonię – omawia przebieg wyprawy armii Aleksandra Wielkiego przeciwko Persom.	r. p.n.e.), wyprawy wojsk Aleksandra Wielkiego do Indii (327–325 r. p.n.e.), wojen diadochów (321–281 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – tłumaczy, co decydowało o zwycięstwach sił macedońskich w starciach z innymi armiami – omawia przebieg bitwy pod Issos – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Gaugamelą – przedstawia losy imperium macedońskiego po śmierci Aleksandra Wielkiego.	nia przez Aleksandra buntu Greków – charakteryzuje i ocenia politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów.	Wielkiego w bitwie pod Gaugamelą oraz Epaminondasą w starciu pod Leuktrami.
3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki	1. Jak doszło do podboju Italii? 2. I wojna pu-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu legion – omawia rolę po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ekwicy, manipuł	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu abordaż – omawia rolę po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>velites</i> , <i>hastati</i> , <i>triarii</i> , szyk	Uczeń: – omawia i ocenia zastosowanie w praktyce zasad:

	<p>nicka 3. II i III wojna punicka 4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki</p>	<p>staci Hannibala Barkasa – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – prezentuje przyczyny i skutki rywalizacji rzymsko-kartagińskiej.</p>	<p>– omawia rolę postaci Gajusza Mariusza – zna daty: zakończenia podboju Italii przez Rzymian (264 r. p.n.e.), bitwy pod Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie tereny zdobyte przez Rzymian w wyniku wojen punickich – opisuje organizację armii rzymskiej – porównuje uzbrojenie legionisty rzymskiego i hoplity greckiego – tłumaczy, dlaczego Rzymianie zyskali przewagę nad Kartagińczykami podczas walk na morzu – prezentuje najważniejsze etapy rzymskiej ekspansji terytorialnej w okresie republiki</p>	<p>staci: Pyrrusa, Scypiona Afrykańskiego Starszego – zna daty: zdobycia Tarentu (272 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (260 r. p.n.e.), bitwy koło przylądka Eknomos (256 r. p.n.e.), bitwy nad Trebbią (218 r. p.n.e.), bitwy nad Jeziorem Trazymeńskim (217 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie etapy ekspansji terytorialnej Rzymu – omawia przyczyny i przebieg ekspansji terytorialnej Rzymu na Półwyspie Apenińskim oraz etapy podboju Italii przez Rzymian – przedstawia okoliczności powstania floty rzymskiej i sposoby jej walki – opisuje przebieg i skutki wojen punic-</p>	<p>„zółw”, szyk manipularny – zna daty: sojuszu Rzymu z miastami latyńskimi (493 r. p.n.e.), najazdu Gallow na Rzym (390 r. p.n.e.), zdobycia przez Rzymian Nowej Kartaginy w Hiszpanii (209 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie szlak wojsk kartagińskich podczas II wojny punickiej – tłumaczy zależność między pozycją społeczną i majątkową obywateli rzymskich a rodzajem ich służby w armii – omawia rodzaje szyków w armii rzymskiej – wyjaśnia znaczenie rzymskich zasad: <i>Divide et impera; Si vis pacem, para bellum.</i></p>	<p><i>Divide et impera; Si vis pacem, para bellum</i> – ocenia wpływ różnych formacji zbrojnych na przebieg bitew na przykładzie starcia pod Kannami.</p>
--	---	--	---	---	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki reform wojskowych wprowadzonych przez Gajusza Mariusza – omawia zmiany zachodzące w armii rzymskiej w okresie republiki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg bitwy pod Kanami i zastosowaną w jej trakcie strategię Kartagińczyków – przybliża przebieg bitwy pod Zamą i zastosowaną w jej trakcie strategię Rzymian. 		
4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> 1. Kryzys republiki i podbój Galii 2. Wojny domowe u schyłku republiki 3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu gladiator – omawia rolę postaci: Juliusza Cezara, Spartakusa, Oktawiana Augusta – zna daty: zawiązania I triumwiratu (60 r. p.n.e.), powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), zawiązania II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – przedstawia rolę gladiatorów w starożytnym Rzymie – omawia okoliczno- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: triumwirat, „pokój rzymski” (<i>pax Romana</i>), limes – omawia rolę postaci: Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza – zna daty: wojny galijskiej (58–51 r. p.n.e.), wojny Cezara z Pompejuszem (49–45 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), zabójstwa Cezara (44 r. p.n.e.), ogłoszenia „pokoju rzymskiego” (27 r. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu liktor – omawia rolę postaci: Lucjusza Kornelisz Sulli, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Kleopatry VII, Lepidusa, Marka Aureliusza, Trajana, Hadriana – zna daty: dyktatury Sulli (82–79 r. p.n.e.), powstania Wercyngetoryksa (53–52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ostatecznego podboju Galii przez wojska Cezara (51 r. p.n.e.), wkroczenia armii Cezara do Italii (49 r. p.n.e.), bitwy pod Dyrrachium (48 r. p.n.e.) – omawia strategię Juliusza Cezara wykorzystaną w trakcie oblężenia Alezji – wyjaśnia wpływ zmian wprowadzonych w armii rzymskiej w I i II w. n.e. na życie społeczne w państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne oraz militarne skutki rywalizacji wybitnych wodzów na przykładzie Juliusza Cezara i Gnejusza Pompejusza – ocenia strategię bitewną Juliusza Cezara na wybranych przykładach.

		<p>ści przejęcia władzy w Rzymie przez Juliusza Cezara</p> <p>– tłumaczy, dlaczego wojska Juliusza Cezara odnosiły zwycięstwa w starciach z mającymi nad nimi przewagę liczebną siłami przeciwników.</p>	<p>p.n.e.)</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki wojny galijskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści i straty przynosiła surowa dyscyplina wprowadzona w legionach rzymskich</p> <p>– tłumaczy, na czym polegała idea <i>pax Romana</i>, wymienia skutki jej wprowadzenia w Imperium Rzymskim.</p>	<p>wojny Oktawiana z Markiem Antoniuszem (32–31 r. p.n.e.)</p> <p>– tłumaczy, w jakich okolicznościach Lucjusz Korneliusz Sulla wprowadził w Rzymie dyktaturę</p> <p>– omawia przebieg wojny między Juliuszem Cezarem a Pompejuszem</p> <p>– przedstawia taktykę wykorzystaną przez Juliusza Cezara w trakcie bitwy pod Farsalos</p> <p>– prezentuje zmiany, które wprowadzono w armii rzymskiej w I i II w. n.e.</p> <p>– wyjaśnia rolę rzymskiego limesu w podziale starożytnego świata na „cywilizowany” i „barbarzyński”.</p>		
II. Czasy rycerskie						
1. Od dru-	1. Europa Za-	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>żyny książęcej do rycerstwa</p>	<p>chodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce 4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: rycerstwo, drużyna – omawia rolę postaci: Mieszka I, Karola Wielkiego – zna datę bitwy pod Cedynią (972 r.) – przedstawia organizację wojsk w państwie piastowskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: pancerni, pospolite ruszenie – omawia rolę postaci Karola Młota – zna datę bitwy pod Poitiers (732 r.) – przedstawia znaczenie bitwy pod Poitiers – opisuje zmiany wprowadzone w armii frankijskiej w czasach panowania Karola Wielkiego – prezentuje rolę, organizację i sposób finansowania drużyny Mieszka I – omawia przebieg i znaczenie bitwy pod Cedynią – tłumaczy, dlaczego władcy zrezygnowali ze stałych drużyn i nadawali ziemię w zamian za służbę wojskową. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tarczownicy, legendy arturiańskie – przedstawia przyczyny i przejawy upadku znaczenia armii rzymskiej – omawia sytuację militarną w Europie Zachodniej na początku średniowiecza – prezentuje organizację i sposób walki armii Franków – opisuje relacje między władcami piastowskimi a drużynnikami – wymienia wady i zalety rezygnacji władców ze stałych drużyn na rzecz nadawania ziemi w zamian za służbę wojskową – omawia proces kształtowania się rycerstwa i znacze- 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces rezygnacji z drużyny książęcej na ziemiach polskich w średniowieczu – podaje przykłady wpływu symboliki przekazów arturiańskich na średniowieczne legendy polskie – przedstawia związek pomiędzy wprowadzeniem systemu lennego a zmianami w organizacji średniowiecznych armii. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia walory militarne drużyny książęcej w państwie piastowskim.
---	---	---	---	--	--	---

				nie tego nowego stanu w monarchii polskiej – przytacza legendy arturiańskie.		
2. Etos rycerski	<p>1. Kształtowanie się rycerstwa</p> <p>2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie</p> <p>3. Herby i turnieje</p> <p>4. Rycerstwo w kulturze</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: herb, turniej, kultura rycerska</p> <p>– zna daty: I wyprawy krzyżowej (1096–1099 r.), IV wyprawy krzyżowej (1202–1204 r.), zdobycia Akki przez wojska tureckie (1291 r.)</p> <p>– wyszczególnia elementy obyczajowości rycerskiej</p> <p>– wymienia cnoty rycerskie.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: etos rycerski, zakon rycerski</p> <p>– omawia rolę postaci Urbana II</p> <p>– zna daty: zdobycia Jerozolimy i utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), utworzenia zakonu krzyżackiego (1191 r.), upadku cesarstwa łacińskiego (1261 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne etosu rycerskiego</p> <p>– analizuje elementy obyczajowości rycerskiej w średniowieczu</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę odgrywały w śre-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Gotfryda z Bouillon, Saladyna</p> <p>– zna daty: wezwania chrześcijan przez Urbana II do rozpoczęcia krucjat (1095 r.), II wyprawy krzyżowej (1147–1149 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1192 r.), V wyprawy krzyżowej (1217–1221 r.), VI wyprawy krzyżowej (1248–1254 r.), VII wyprawy krzyżowej (1270 r.)</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się rycerstwa</p> <p>– podaje przykłady nieprzestrzegania etosu rycerskiego w średniowieczu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Konrada III, Ludwika VII, Fryderyka Barbarossy, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Baldwina I, Fryderyka II Hohenstaufa, Ludwika IX Świętego</p> <p>– przedstawia i ocenia znaczenie wypraw krzyżowych dla Europy</p> <p>– porównuje turniejowe i bitewne wyposażenie rycerzy.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ wypraw krzyżowych na kształtowanie się rycerstwa europejskiego</p> <p>– omawia i ocenia wpływ średniowiecznego etosu rycerskiego na obyczajowość i kulturę w następnych epokach.</p>

			dniowieczu zamki rycerskie.	– prezentuje etapy i skutki wypraw krzyżowych – analizuje zmiany uzbrojenia rycerstwa w średniowieczu.		
3. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe	1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego	Uczeń: – omawia rolę postaci Konrada Mazowieckiego – zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 lipca 1410 r.), wojny trzynastoletniej (1454–1466 r.), hołdu pruskiego (1525 r.) – opisuje okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa – omawia rolę postaci: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta I Starego, Albrechta Hohenzollerna – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308–1309 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.)	Uczeń: – omawia rolę postaci: Zawiszy Czarnego z Garbowa, Pawła Włodkowica – zna daty: soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania antykrzyżackiego w Prusach (1454 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), ostatniej wojny z Krzyżakami (1519–1521 r.) – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polsko-litewskich i krzyżackich w czasie wielkiej wojny z zakonem oraz zmiany terytorialne będące następstwami zawarcia	Uczeń: – zna datę utworzenia Związku Pruskiego (1440 r.) – wyjaśnia znaczenie poglądów religijnych i politycznych dla definiowania wojen: sprawiedliwych i niesprawiedliwych w średniowieczu – ocenia, czy wojna może być sprawiedliwa, i uzasadnia swoją opinię.	Uczeń: – ocenia poglądy Pawła Włodkowica na temat przyczyn i sposobu prowadzenia wojen – ocenia znaczenie dla sporu polsko-krzyżackiego: bitwy pod Płowcami, bitwy pod Grunwaldem, wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji.

			<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-krzyżackich toczonych w czasach panowania ostatnich Piastów – przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – podaje okoliczności sekularyzacji zakonu krzyżackiego. 	<ul style="list-style-type: none"> I pokoju toruńskiego – przedstawia proces kształtowania się średniowiecznego rycerstwa polskiego – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przybliży postawy posłów polskich w trakcie soboru w Konstancji – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny trzynastoletniej. 		
4. Koniec epoki rycerstwa	<ul style="list-style-type: none"> 1. Wojna stu-letnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny stu-letniej (1337–1453 r.), zdobycia Konstantynopola przez Turków (1453 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny stu-letniej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa – zna daty bitew: pod Crécy (1346 r.), pod Azincourt (1415 r.) – wyjaśnia, dlaczego bitwy: pod Crécy i Azincourt oznaczały koniec epoki rycerstwa – przedstawia wpływ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Filipa VI, Edwarda III, Karola VII, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki – zna daty: spalenia Joanny d’Arc na stosie (1431 r.), utworzenia Konfederacji Szwajcarskiej (1291 r.), bitwy pod Lipanami (1434 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Arnolda von Winkelrieda – zna daty: bitwy pod Morgarten (1315 r.), bitwy pod Dornbach (1499 r.), odsieczy Pragi przez wojska Jana Žižki (1420 r.) – przedstawia przebieg wojen Szwajcarów o zachowanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia militarne skutki zastosowania broni palnej.

			<p>Joanny d'Arc na przebieg wojny stu-letniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje okoliczności wprowadzenia broni palnej – prezentuje zmiany organizacji armii europejskich w XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje technikę wojenną stosowaną przez wojska husyckie – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wykorzystywanie przez husytów wozów bojowych – przedstawia sposoby zastosowania broni palnej podczas prowadzenia działań wojennych w XV w. 	<p>suwerenności i wpływ tych konfliktów na sposób prowadzenia działań wojennych w nowożytnej Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega symbolika postaci Winkelrieda. 	
III. Wojny religijne i dynastyczne						
1. Wojny religijne w XVI wieku	<p>1. Reformacja i początki konfliktów religijnych</p> <p>2. Wojny włoskie</p> <p>3. Konflikty religijne we Francji</p> <p>4. Klęska Wielkiej Armady</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu wojna religijna – omawia rolę postaci Marcina Lutra – zna daty: wystąpienia Marcina Lutra (1517 r.), pokoju w Augsburgu (1555 r.), tzw. nocy św. Bartłomieja (1572 r.), wydania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1598 r.) – podaje przyczyny i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. noc św. Bartłomieja, Wielka Armada – omawia rolę postaci: Thomasa Münzera, Katarzyny Medycejskiej, Henryka de Burbon, Elżbiety I – zna daty: powstania chłopskiego w Niemczech (1524–1525 r.), bitwy pod 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Szmalkaldzki, <i>Sacco di Roma</i> – omawia rolę postaci: Karola V, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I, Francisca Drake'a – zna daty: sejmu w Spirze (1529 r.), utworzenia Związku Szmalkaldzkiego (1531 r.), bitwy pod 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojen szmalkaldzkich (1546–1552 r.), wyprawy wojsk Karola VIII do Włoch (1494 r.), wyprawy sił Ludwika XII do Włoch (1499 r.), bitwy pod Marignano (1515 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.), wydania edyktu tolerancyjnego w Saint-Germain-en-Laye 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> mogły stanowić podstawę pokojowego współistnienia protestantów i katolików – ocenia, czy reformacja musiała oznaczać wciążęgnięcie państw europejskich w konflikty o podłożu

		skutki konfliktów religijnych w Europie.	<p>Frankenhausen (1525 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.)</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na radykalizację nastrojów społecznych w Niemczech</p> <p>– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny chłopskiej w Niemczech</p> <p>– wskazuje wady i zalety prowadzenia działań wojennych z pomocą wojsk zaciężnych.</p>	<p>Pawią (1525 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.), tzw. wojny trzech Henryków (1574–1589 r.)</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki wojen religijnych w Niemczech</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę odegrało użycie broni palnej w trakcie bitwy pod Pawią</p> <p>– podaje skutki polityczne <i>Sacco di Roma</i></p> <p>– wymienia przyczyny sukcesów i klęsk armii francuskiej w czasie wojen włoskich</p> <p>– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji angielsko-hiszpańskiej.</p>	<p>(1562 r.), wojny między hugenotami a katolikami we Francji (1562–1594 r.), pokoju w Saint-Germain-en-Laye (1570 r.)</p> <p>– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich</p> <p>– omawia wpływ wojen włoskich na sposób prowadzenia konfliktów zbrojnych w epoce nowożytnej</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji.</p>	religijnym.
2. Europa w XVII wieku	<p>1. Konflikt w Niderlandach</p> <p>2. Wybuch wojny trzy-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. defenestracja praska,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu tzw. pacyfikacja gandawska</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Filipa II, Gábor Bethlena</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia polityczne i społeczne skutki wojny trzydziesto-</p>

	<p>dziesiętniej 3. Wojna w Rzeszy 4. Zakończenie wojny trzydziestoletniej 5. Jak walczono w XVII wieku 6. Wzrost potęgi Francji</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej.</p>	<p>Armia Nowego Wzoru – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Olivera Cromwella, Armanda Jeana du Plessis de Richelieu, Ludwika XIV – zna daty: tzw. II defenestracji praskiej (1618 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.) – wskazuje na mapie obszary krajów zaangażowanych w wojnę trzydziestoletnią – przedstawia sposoby prowadzenia walk w XVII w. – wymienia nazwy formacji zbrojnych walczących w XVII w. – prezentuje znaczenie fortyfikacji</p>	<p>– omawia rolę postaci: Wilhelma Orańskiego, Fryderyka V, Ferdynanda Habsburga, Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina – zna daty: wybuchu antyhiszpańskiego powstania w Niderlandach (1566 r.), zawarcia tzw. pacyfikacji gawskiej (1576 r.), wkroczenia wojsk duńskich do Rzeszy (1625 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfliktu w Niderlandach – wymienia i charakteryzuje okresy wojny trzydziestoletniej – tłumaczy, dlaczego zwycięstwo Szwedów pod Lützen</p>	<p>– zna daty: unii w Arras (1579 r.), najazdu wojsk Gábora Bethlena na Wiedeń (1619 r.), oblężenia Magdeburga (1631 r.), bitwy pod Nördlingen (1634 r.), upadku La Rochelle (1628 r.) – wyjaśnia, na czym polegała przewaga żołnierzy Armii Nowego Wzoru nad innymi wojskami zaciężnymi – tłumaczy, dlaczego wojna trzydziestoletnia trwała tak długo i czemu angażowali się w nią władcy kolejnych państw sąsiadujących z Rzeszą.</p>	<p>letniej.</p>
--	---	--	--	--	---	-----------------

			dla prowadzenia działań wojennych w XVII w.	można określić jako pyrrusowe – omawia przyczyny i skutki odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> we Francji – określa wady i zalety sposobów zaopatrywania wojsk w XVII w.		
3. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	1. Armia polsko-litewska w XVI wieku 2. Wojny o Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu husaria – omawia rolę postaci: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego – zna daty bitew: pod Kircholmem (1605 r.), pod Kłuszynem (1610 r.), pod Cecorą (1620 r.), pod Chocimiem (1621 r.) – wymienia cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w XVI w.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko kwarciane, piechota wybraniecka – omawia rolę postaci Stefana Batorygo – zna daty: wojny z Moskwą o Inflanty (1577–1582 r.), rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.), wojny z Rosją (1609–1619 r.), rozejmu w Dywilinie (1619 r.) – wskazuje na mapie tereny, których przynależność budziła spory pomiędzy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: obrona potoczna, rota, lisowczycy, koncerz – omawia rolę postaci Aleksandra Lisowskiego – zna daty: utworzenia piechoty wybranieckiej (1578 r.), wyprawy połockiej (1579 r.), wyprawy na Wielkie Łuki (1580 r.), wyprawy pskowskiej (1581–1582 r.), inwazji wojsk szwedzkich na Inflanty (1604 r.), wyprawy sił Dymitra	Uczeń: – zna datę przyłączenia Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.) – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy wojskami kozackimi a lisowczykami – określa skuteczność armii polsko-litewskiej w XVI w. – ocenia, czy śmierć Jana Karola Chodkiewicza w trakcie walk pod Chocimiem miała wpływ na postawy żołnierzy polskich.	Uczeń: – ocenia działalność i skuteczność lisowczyków jako wojska najemnego – ocenia wartość bojową husarii – ocenia skuteczność wybitnych wodzów podczas wielkich bitew z pierwszej połowy XVII w.

			<p>Rzeczpospolitą a Szwecją</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w XVI w. – przedstawia reformy wojskowe wprowadzone przez Stefana Batorego – omawia strategię Jana Karola Chodkiewicza wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kircholmem – analizuje strategię Stanisława Żółkiewskiego wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kłuszynem – prezentuje uzbrojenie i sposób walki husarii. 	<p>Samozwańca na Moskwę (1604 r.), zdobycia Smoleńska (1611 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie kierunki wypraw wojsk Stefana Batorego – omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny o Inflanty toczonej w czasach panowania Stefana Batorego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich, polsko-rosyjskich oraz polsko-tureckich, które toczono na przełomie XVI i XVII w. 		
<p>4. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej</p>	<p>1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej w drugiej po-</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Bohdana Chmielnickiego, Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu rejestr kozacki – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Karola X Gu-</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: autorament, wojsko komputerowe – omawia rolę postaci: Jeremiego Wi-</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Arendta Dickmanna – zna daty: utworzenia rejestru kozackiego (1572 r.),</p>	<p>Uczeń: – ocenia, czy Rzeczpospolita w XVII w. potrzebowała silnej i dużej floty – ocenia, czy decy-</p>

	<p>łowie XVII wieku</p> <p>4. Potop szwedzki</p> <p>5. Schyłek polskiej potęgi militarnej</p>	<p>– zna daty: bitwy pod Oliwą (1627 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), wybuchu powstania Chmielnickiego (1648 r.), bitwy pod Chociem (1673 r.), bitwy pod Wiedniem (1683 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny sukcesów i porażek Szwedów w wojnach z Rzeczpospolitą.</p>	<p>stawa, Stefana Czarnieckiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego</p> <p>– zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Szwedów (1626–1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), bitwy nad Żółtymi Wodami (1648 r.), bitwy pod Korsuniem (1648 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), ugody w Perejasławiu (1654 r.), oblężenia Jasnej Góry (1655 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.), pokoju w Andruszowie (1667 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.)</p> <p>– tłumaczy, co było podstawą siły bojowej Kozaków i jak</p>	<p>śniowieckiego, Janusza Radziwiłła, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego</p> <p>– zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1621–1622 r.), oblężenia Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Warszawą (1656 r.), zerwania związków lennych Brandenburgii z Polską (1656 r.), układu w Radnot (1656 r.), wojny Rzeczypospolitej z Turcją (1672–1676 r.), traktatu w Żurawnie (1676 r.)</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich toczonych w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki potopu szwedzkiego</p>	<p>bitwy pod Walmoją (1626 r.), kapitulacji wojsk polskich pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), oblężenia Koldyngi (1658 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ sytuacji finansowej Rzeczypospolitej na wyniki zmagañ jej armii.</p>	<p>zja Jana III Sobieskiego dotycząca zaangażowania się w działania wojenne przeciwko Turcji i rozpoczęcia odsieczy wiedeńskiej była słuszna.</p>
--	---	--	---	--	---	---

			wykorzystywali ją oni w praktyce – omawia reformy wprowadzone w armii polskiej w drugiej połowie XVII w.	– przedstawia przebieg i skutki wojen polsko-tureckich toczonych w drugiej połowie XVII w. – omawia strategię wykorzystaną przez Jana III Sobieskiego w trakcie bitwy pod Wiedniem.		
5. Upadek Rzeczypospolitej	1. Konfederacja barska 2. Reformy wojska w XVIII wieku 3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> 4. Powstanie kościuszkowskie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kosynierzy – omawia rolę postaci: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – zna daty: konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.), powstania kościuszkowskiego (1794 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Niemy, naczelnik powstania, rzeź Praagi – omawia rolę postaci: Kazimierza Pułaskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego – zna daty: utworzenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), bitwy pod Zieleńcami (18 czerwca 1792 r.), przysięgi Tadeusza Kościuszki w Krakowie (24 marca 1794	Uczeń: – zna daty: Sejmu Niemego (1717 r.), utworzenia Generalności (1769 r.), ogłoszenia detronizacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1770 r.), reformy wojska uchwalonej przez Sejm Wielki (1789 r.), bitwy pod Dubienką (18 lipca 1792 r.) – omawia przebieg działań politycznych i walk prowadzonych przez konfederatów barskich – określa przyczyny,	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Polacy brali udział w wojnie o niepodległość USA – wymienia różnice pomiędzy konfederacją barską a powstaniem kościuszkowskim – porównuje przyczyny klęski konfederacji barskiej i powstania kościuszkowskiego.	Uczeń: – ocenia wkład militarny Polaków w walkę o zachowanie niepodległości – ocenia kierunek, w jakim zmierzały reformy wojska Rzeczypospolitej w XVIII w.

		<p>III rozbiór Polski (1795 r.) – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>r.), bitwy pod Racławicami (4 kwietnia 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 października 1794 r.), rzezi Pragi (4 listopada 1794 r.) – tłumaczy, w jakich okolicznościach zawiązano konfederację barską – przedstawia reformy wojska przeprowadzone w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ustanowienie Orderu Virtuti Militari – prezentuje przebieg powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>przebieg i skutki wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> – przedstawia strategię wykorzystaną przez Tadeusza Kościuszkę w trakcie bitwy pod Racławicami – wyjaśnia, dlaczego udział kosynierów w bitwie racławickiej był możliwy i wyjątkowo ważny – tłumaczy cel przeprowadzonej przez Rosjan rzezi mieszkańców Pragi.</p>		
IV. Wojny wieku XIX						
1. Epoka napoleońska	1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Napoleona Bonapartego</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. 100 dni Napoleona</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. bitwa trzech cesarzy,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: taktyka linearna, takty-</p>	<p>Uczeń: – ocenia talent militarny Napoleona.</p>

	<p>wojsku</p> <p>2. Początki kariery Napoleona Bonapartego</p> <p>3. Wielkie zwycięstwa Napoleona</p> <p>4. Wyprawa na Moskwę</p> <p>5. Upadek cesarza Francuzów</p> <p>6. Armie w epoce napoleońskiej</p>	<p>– zna daty: wybuchu rewolucji francuskiej (1789 r.), bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy armii Napoleona na Rosję (1812 r.)</p> <p>– podaje przyczyny i skutki klęski wojsk Napoleona w Rosji.</p>	<p>– omawia rolę postaci Aleksandra I</p> <p>– zna daty: koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.), abdykacji Napoleona (1814 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.)</p> <p>– przedstawia wpływ rewolucji francuskiej na przemiany w wojsku</p> <p>– wymienia bitwy, które miały przełomowe znaczenie w kampaniach napoleońskich</p> <p>– charakteryzuje rodzaje wojsk tworzących armię Napoleona</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki wyprawy sił Napoleona na Moskwę.</p>	<p>tw. bitwa narodów</p> <p>– omawia rolę postaci: Franciszka I, Horatia Nelsona, Michaiła Kutuzowa, Arthura Wellesleya</p> <p>– zna daty: objęcia przez Napoleona dowództwa nad Armią Włoch (1796 r.), wyprawy wojsk Napoleona do Egiptu (1798 r.), bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1799 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.), bitwy pod Frydlandem (1807 r.), bitwy pod Jeną (1806 r.), bitwy pod Auerstädt (1806 r.), bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.)</p> <p>– omawia początki kariery Napoleona Bonapartego</p> <p>– wymienia czynniki,</p>	<p>ka kolumnowo-tyralierska</p> <p>– omawia rolę postaci: Louisa Nicolasa Davouta, Michela Neyka</p> <p>– zna daty: I koalicji antyfrancuskiej (1792–1797 r.), utworzenia armii narodowej we Francji (1793 r.), zdobycia przez siły Napoleona Tulonu (1793 r.), II koalicji antyfrancuskiej (1799–1802 r.), pokoju w Amiens (1802 r.), wybuchu wojny francusko-angielskiej (1803 r.), III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), IV koalicji antyfrancuskiej (1806–1807 r.), bitwy pod Ławą Pruską (1807 r.), V koalicji antyfrancuskiej (1808–1809 r.), VI koalicji antyfran-</p>	
--	--	---	--	---	---	--

				<p>które zdecydowały o zwycięstwie Francuzów w wojnie z siłami I koalicji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg kampanii napoleońskich – prezentuje strategię wykorzystaną przez Arthura Wellesleya w trakcie bitwy pod Waterloo – określa okoliczności upadku Napoleona. 	<p>cuskiej (1812–1814 r.), VII koalicji antyfrancuskiej (1815 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różniła się kampania rosyjska od poprzednich wojen toczonych przez armię Napoleona. 	
<p>2. „Czarna i biała legenda” Napoleona</p>	<p>1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności</p> <p>2. Polityka francuska wobec Hiszpanii</p> <p>3. Księstwo Warszawskie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę utworzenia Księstwa Warszawskiego (1807 r.) – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Napoleona</i>, blokada kontynentalna – omawia rolę postaci Józefa Poniańskiego – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), wojny z Austrią (1809 r.), wysłania legionistów polskich na Santo Domingo (1801–1802 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. II wojna polska – omawia rolę postaci: Józefa Bonapartego, Józefa Zajęzka – zna daty: blokady kontynentalnej (1806–1810 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (1806 r.) – prezentuje polity- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: traktatu w Fontainebleau (1807 r.), usunięcia Francuzów z Hiszpanii (1813 r.) – przedstawia stosunek różnych narodów europejskich do Napoleona – wyjaśnia różnice pomiędzy ocenami Napoleona w Polsce i w innych państwach europej- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek Napoleona do podbitej ludności – ocenia stosunek Napoleona do Polaków – ocenia, czy opowiedzenie się po stronie Napoleona przyniosło Polakom korzyści.

			<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszary państw zależnych od Francji w czasach rządów Napoleona – przedstawia stosunek Napoleona do podbitej ludności – opisuje wkład militarny Polaków w kampanie armii Napoleona. 	<ul style="list-style-type: none"> kę francuską w Hiszpanii – przedstawia słabości i zalety Księstwa Warszawskiego – analizuje „czarną i białą legendę” Napoleona. 	skich.	
3. Od kongresu wiedeńskiego do <i>pax Britannica</i>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Nowy ład w Europie 2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku 3. Wojna krymska i kongres berliński 4. Konflikty kolonialne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu kongres wiedeński – zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.) – wymienia postanowienia polityczne i terytorialne uczestników kongresu wiedeńskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Świąte Przymierze, <i>pax Britannica</i>, Wiosna Ludów, wojna krymska, kongres berliński – omawia rolę postaci: Aleksandra I, Wiktorii I, Aleksandra II – zna daty: utworzenia Świątego Przymierza (1815 r.), wybuchu powstania listopadowego (1830 r.), Wiosny Ludów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: epoka wiktoriańska, rządy reakcji, tzw. sojusz trzech cesarzy, powstanie sipajów, wojny burskie, tzw. powstanie bokserów – omawia rolę postaci: Mikołaja I, Giuseppe Mazziniego, Józefa Bema – zna daty: rewolucji we Francji i w Belgii (1830 r.), powstania sipajów (1857–1859 r.), zawarcia tzw. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: podboju Algierii (1830–1847 r.), powstań we Włoszech (1831 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.), pokoju w San Stefano (1878 r.), dwuprzymierza Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.), wojny Brytyjczyków z Zulusami (1879 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ postanowień uczestników kongresu berlińskiego na ład europejski – ocenia politykę Wielkiej Brytanii w XIX i na początku XX w.

			<p>(1848–1849 r.), wojny krymskiej (1853–1856 r.), kongresu berlińskiego (1878 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego – tłumaczy, komu służyły, a kogo ograniczały postanowienia uczestników kongresów: wiedeńskiego i berlińskiego – przedstawia rolę, jaką miało odgrywać Święte Przymierze – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Britannica</i> – określa przyczyny rywalizacji rosyjsko-tureckiej – prezentuje postanowienia uczestników kongresu berlińskiego. 	<p>sojuszu trzech cesarzy (1873 r.), I wojny burskiej (1880–1881 r.), tzw. powstania bokserów (1899 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co leżało u podstaw potęgi Wielkiej Brytanii – określa przyczyny, przebieg i skutki rewolucji europejskich z pierwszej połowy XIX w. – wymienia rewolucje z pierwszej połowy XIX w. – tłumaczy, dlaczego władcy państw Europy Zachodniej ingerowali w konflikt rosyjsko-turecki – omawia przebieg i skutki wojny krymskiej – wymienia konflikty kolonialne, w które była zaangażowana Wielka Brytania 	<p>I wojny włosko-etiopskiej (1887–1889 r.), II wojny włosko-etiopskiej (1895–1896 r.), bitwy pod Aduą (1896 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg działań zbrojnych w trakcie wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.) – omawia konflikty kolonialne w Afryce – przedstawia konflikty kolonialne w Azji – prezentuje ekspansję kolonialną Francji, Niemiec i Włoch. 	
--	--	--	---	--	---	--

				<p>– wyjaśnia, dlaczego państwa europejskie angażowały się w konflikty kolonialne</p> <p>– przedstawia korzyści, jakie polityka kolonialna przynosiła mocarstwom europejskim.</p>		
<p>4. Przemiany w wojskowości w XIX wieku</p>	<p>1. Armie narodowe</p> <p>2. Wynalazki i nowa broń</p> <p>3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża</p> <p>4. Wojna francusko-niemiecka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Czerwony Krzyż</p> <p>– zna daty: Wiosny Ludów we Włoszech (1848–1849 r.), utworzenia Królestwa Włoch (1861 r.), proklamowania powstania II Rzeszy (18 stycznia 1871 r.)</p> <p>– wymienia wady i zalety wprowadzenia armii narodowych z poboru.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldi, Napoleona III, Ottona von Bismarcka</p> <p>– zna daty: bitwy pod Solferino (1859 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871 r.)</p> <p>– podaje cechy charakterystyczne i skutki powstania armii narodowych</p> <p>– wymienia nowe rodzaje broni i wynalazki służące jej udoskonaleniu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Jeana Henriego Dunanta</p> <p>– zna daty: konstruowania karabinu iglicowego (1836 r.), konstruowania karabinu maszynowego (1848 r.), I bitwy pod Custożą (1848 r.), wojny francusko-austriackiej (1859 r.), wyprawy „czerwonych koszul” (1860 r.), wojny włosko-prusko-austriackiej (1866 r.), II bitwy pod Custożą (1866 r.), bitwy pod Sedanem (1870</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Hiram Maxima, Helmuta von Moltke</p> <p>– zna daty: uchwalenia konwencji genewskiej (1864 r.), kapitulacji francuskiej Armii Renu pod Metzem (1870 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny wzrostu strat osobowych na polach bitew w drugiej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób starano się poprawić opiekę nad żołnierzami rannymi na polach</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje przebieg zjednoczenia Włoch i Niemiec oraz ocenia, w którym z tych procesów aspekt militarny miał większe znaczenie.</p>

			– przedstawia okoliczności utworzenia Czerwonego Krzyża.	r.) – wyjaśnia wpływ rozwoju techniki na sposób prowadzenia działań wojennych w XIX w. – prezentuje przebieg działań wojennych zmierzających do zjednoczenia Włoch – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-niemieckiej.	bitew.	
V. Stulecie konfliktów globalnych						
1. I wojna światowa	1. I wojna światowa na froncie zachodnim 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki na pozostałych frontach 4. I wojna światowa na morzach 5. Zmiany w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze, ententa (trójporozumienie), Liga Narodów – zna daty: I wojny światowej (1914–1918 r.), podpisania rozejmu na froncie zachodnim (11 listopada 1918 r.), rewolucji lutowej (1917 r.), rewolucji paż-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna pozycyjna, broń chemiczna, nieograniczona wojna podwodna – omawia rolę postaci Thomasa Woodrowa Wilsona – zna daty: bitwy nad Marną (1914 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.),	Uczeń: – omawia rolę postaci: Philippe’a Pétaína, Paula von Hindenburga, Aleksieja Brusilowa – zna daty: pierwszego zastosowania broni chemicznej (1915 r.), przystąpienia Włoch do wojny po stronie ententy (1915 r.), bitwy na półwyspie	Uczeń: – zna daty: bitwy nad jeziorami mazurskimi (1914 r.), przystąpienia Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914 r.), przystąpienia Rumunii do wojny po stronie ententy (1916 r.), przystąpienia Grecji do wojny po stronie ententy (1917 r.),	Uczeń: – ocenia, czy państwa centralne miały szansę na zwycięstwo – ocenia skuteczność działań Ligi Narodów.

	<p>technice woj- skowej 6. Skutki spo- łeczne I wojny światowej 7. Powstanie Ligi Narodów</p>	<p>dziernikowej (1917 r.), utworzenia Ligi Narodów (1920 r.) – przedstawia skutki społeczne I wojny światowej.</p>	<p>bitwy pod Ypres (1915 r.), bitwy pod Gorlicami (1915 r.), bitwy pod Verdun (1916 r.), bitwy nad Sommą (1916 r.), ofensywy Brusilowa (1916 r.), przystąpienia USA do wojny po stronie ententy (1917 r.), pokoju w Brześciu nad Bugiem (1918 r.) – wskazuje na mapie obszary państw uczestniczących w wojnie po stronie ententy i państw centralnych – wyjaśnia znaczenie bitew: nad Marną, pod Verdun i nad Sommą dla przebiegu działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia znaczenie bitew: pod Tannenbergiem i Gorlicami oraz ofensywy Brusi-</p>	<p>Gallipoli (1915–1916 r.), pierwszego zastosowania czołgów (1916 r.), bitwy jurtlandzkiej (1916 r.), II bitwy nad Marną (1918 r.) – prezentuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia, z jakich powodów konflikt na froncie zachodnim przekształcił się w wojnę pozycyjną – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim – tłumaczy, jakie znaczenie dla przebiegu I wojny światowej miało przystąpienie USA do wojny po stronie państw ententy – opisuje przebieg działań wojennych na morzu</p>	<p>buntu niemieckich marynarzy w Kilonii (1918 r.) – przedstawia przebieg walk na frontach I wojny światowej innych niż wschodni i zachodni – wskazuje, które rodzaje broni zastosowane w trakcie I wojny światowej miały charakter defensywny, a które ofensywny – porównuje okoliczności zakończenia działań zbrojnych na frontach: wschodnim i zachodnim.</p>	
--	---	--	---	--	--	--

			<p>łowa dla przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim</p> <p>– omawia taktyki prowadzenia działań zbrojnych wykorzystywane w czasie I wojny światowej</p> <p>– opisuje okoliczności i cele utworzenia Ligi Narodów.</p>	<p>– przedstawia zmiany techniki wojennej</p> <p>– wyjaśnia, jakie były przyczyny i skutki zastosowania broni chemicznej.</p>		
2. Wojna totalna	<p>1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941</p> <p>2. Walki na froncie wschodnim</p> <p>3. Walki w Afryce</p> <p>4. Front zachodni w latach 1943–1945</p> <p>5. Wojna na Dalekim Wschodzie</p> <p>6. Na czym polegała wojna totalna</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wojna totalna, alianci</p> <p>– zna daty: II wojny światowej (1939–1945 r.), ataku III Rzeszy na Polskę (1 września 1939 r.), agresji ZSRR na Polskę (17 września 1939 r.), bitwy o Anglię (lipiec – październik 1940 r.), agresji Niemiec na ZSRR (22 czerwca 1941 r.), powstania warszawskiego (1</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu wojna błyskawiczna (blitzkrieg)</p> <p>– zna daty: bitwy nad Bzurą (9–19 września 1939 r.), kapitulacji Warszawy (28 września 1939 r.), ataku Niemiec na Danię i Norwegię (kwiecień 1940 r.), ataku Niemiec na Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg (maj 1940 r.), bitwy o Moskwę</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o Atlantyk, tzw. wilcze stada, kamikaze</p> <p>– omawia rolę postaci: Erwina Rommła, Bernarda Montgomery’ego, Stanisława Sosabowskiego</p> <p>– zna daty: przystąpienia Włoch do wojny po stronie III Rzeszy (czerwiec 1940 r.), ofensywy włoskiej w Afryce (czerwiec 1940 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: ataku Japonii na Chiny (1937 r.), kapitulacji Helu (2 października 1939 r.), kapitulacji SGO „Polesie” (5 października 1939 r.), kapitulacji Francji (czerwiec 1940 r.), zdobycia Krety przez Niemców (maj 1941 r.), operacji Torch (listopad 1942 r.), zajęcia przez Japończyków Holenderskich Indii Wschodnich, Filipin i</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje przebieg I i II wojny światowej.</p>

	<p>7. Rozwój techniki podczas II wojny światowej</p>	<p>sierpnia – 3 października 1944 r.), kapitulacji III Rzeszy (8 maja 1945 r.), zrzucenia bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki (6 i 9 sierpnia 1945 r.), kapitulacji Japonii (2 września 1945 r.) – omawia cechy charakterystyczne wojny totalnej na przykładzie II wojny światowej.</p>	<p>(1941/1942 r.), ataku na Pearl Harbor (7 grudnia 1941 r.), bitwy o Midway (czerwiec 1942 r.), bitwy o Stalingrad (sierpień 1942 – luty 1943 r.), bitwy na Łuku Kurskim (lipiec – sierpień 1943 r.), lądowania w Normandii (6 czerwca 1944 r.) – tłumaczy, jakie znaczenie militarne miały bitwy: o Anglię i pod Stalingradem – uzasadnia, dlaczego bitwę na Łuku Kurskim uznaje się za moment przełomowy II wojny światowej – wyjaśnia, jakie znaczenie militarne, polityczne i humanitarne miało zrzucenie bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki</p>	<p>agresji Włoch na Grecję (październik 1940 r.), agresji Niemiec na Jugosławię i Grecję (kwiecień 1941 r.), bitwy pod El-Alamejn (listopad 1942 r.), bitwy o Guadalcanal (1942/1943 r.), inwazji aliantów na Sycylię (lipiec 1943 r.), kapitulacji Włoch (8 września 1943 r.), operacji Bagration (czerwiec 1944 r.), operacji Market Garden (wrzesień 1944 r.), kontrofensywy niemieckiej w Ardenach (grudzień 1944 r.), ofensywy styczniowej Armii Czerwonej (1945 r.), kapitulacji Berlina (2 maja 1945 r.), wyzwolenia Włoch (maj 1945 r.) – przedstawia przebieg działań wojen-</p>	<p>Malajów (1942 r.), kapitulacji wojsk niemiecko-włoskich w Afryce (13 maja 1943 r.), bitwy na Morzu Filipińskim (czerwiec 1944 r.), wyzwolenia Paryża (sierpień 1944 r.), bitwy o Iwo Jimę (marzec 1945 r.), bitwy o Okinawę (kwiecień – czerwiec 1945 r.), sforsowania Renu przez wojska alianckie (kwiecień 1945 r.), odzyskania Filipin przez USA (1945 r.) – przedstawia strategie wykorzystane przez armie: niemiecką i radziecką w trakcie bitwy na Łuku Kurskim – omawia przebieg działań wojennych w Azji i na Pacyfiku.</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rozwój techniki podczas II wojny światowej i jego konsekwencje – wyjaśnia, dlaczego front wschodni miał decydujące znaczenie podczas II wojny światowej. 	<ul style="list-style-type: none"> nym w Europie w latach 1939–1941 – opisuje przebieg działań na froncie wschodnim – omawia przebieg walk na froncie zachodnim w latach 1943–1945 – wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla ostatecznego wyniku wojny – prezentuje przebieg działań wojennych w Afryce – wyjaśnia, dlaczego kobiety dopuszczono do walk na froncie. 		
3. ONZ i <i>pax Americana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie ONZ 2. Rozwój prawa humanitarnego 3. Zimna wojna 4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych, zimna wojna – zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (25 kwietnia 1945 r.), podpisania <i>Karty Narodów</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. wielka trójka, prawo humanitarne, NATO, Układ Warszawski, żelazna kurtyna, <i>pax Americana</i> – omawia rolę postaci: Winstona Churchilla, Ronalda 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: konferencji w Dumbarton Oaks (1944 r.), zawarcia konwencji haskiej o pokojowym rozstrzygnięciu sporów (1899 r.), konferencji haskiej (1907 r.), zawarcia konwencji genew- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje ładu światowego: <i>pax Romana</i>, <i>pax Britannica</i> i <i>pax Americana</i> – podaje czynniki mające wpływ na doskonalenie prawnodawstwa huma- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy mimo wykorzystania podczas obu wojen światowych nowych rodzajów broni oraz metod prowadzenia działań zbrojnych zapisy konwencji haskich z 1907 r. po-

		<p><i>Zjednoczonych</i> (26 czerwca 1945 r.), zimnej wojny (1945–1991 r.)</p> <p>– przedstawia cele i zasady działania ONZ.</p>	<p>Reagana</p> <p>– zna daty: konferencji w Jałcie (luty 1945 r.), utworzenia NATO (1949 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955 r.)</p> <p>– prezentuje okoliczności utworzenia ONZ</p> <p>– wymienia zasady prawa humanitarne</p> <p>– wyjaśnia, czym była zimna wojna</p> <p>– tłumaczy, na czym polega <i>pax Americana</i>.</p>	<p>skich (1949 r.)</p> <p>– wymienia dokumenty będące podstawami prawa humanitarne</p> <p>– omawia rolę NATO i Układu Warszawskiego w rywalizacji między Wschodem a Zachodem</p> <p>– przedstawia etapy rozwoju prawa humanitarne</p>	<p>nitarnego.</p>	<p>zostały aktualne</p> <p>– ocenia, czy zachowaniu pokoju światowego bardziej służy model dwubiegunowy, czy taki, w którym dominuje jedno supermocarstwo.</p>
<p>4. Wizje globalnej zagłady</p>	<p>1. Broń atomowa</p> <p>2. Terroryzm</p> <p>3. Wizje zagłady świata</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: wyścig zbrojeń, terroryzm</p> <p>– zna datę zamachów w Nowym Jorku (11 września 2001 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki terroryzmu.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu kryzys kubański</p> <p>– omawia rolę postaci: Fidela Castro, Johna F. Kennedy’ego, Osamy bin Ladena</p> <p>– zna datę początku kryzysu kubańskiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: zawarcia układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej (1968 r.), desantu w Zatoce Świń (1961 r.), zamachów w Madrycie (2004 r.), zamachów w Londynie (2005 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu projekt Manhattan</p> <p>– omawia rolę postaci: Roberta Oppenheimera, Andreasa Baadera, Ulrike Meinhof</p> <p>– zna daty: przewrotu na Kubie (1959</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia metody i sposoby działania organizacji terrorystycznych oraz sposoby walki ze współczesnym terroryzmem.</p>

			<p>(1962 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie regiony świata zagrożone terroryzmem – przedstawia znaczenie posiadania przez państwa broni atomowej – tłumaczy, jakie znaczenie miał wyścig zbrojeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego po II wojnie światowej – wymienia rodzaje terroryzmu. 	<p>miejsca konfliktów, w które są wysyłani żołnierze polscy</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy charakterystyczne i przykłady różnych rodzajów terroryzmu: etniczno-narodowego, społeczno-rewolucyjnego i islamskiego – prezentuje wpływ terroryzmu na bezpieczeństwo międzynarodowe i ład światowy – przedstawia naukowe i futurystyczne wizje zagłady świata. 	<p>r.), zdetonowania pierwszej bomby wodorowej (1952 r.), zdetonowania pierwszej bomby neutronowej (1962 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rozwój i rozprzestrzenianie się broni nuklearnej w okresie zimnej wojny. 	
<p>5. Nigdy więcej wojny!</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki ruchu pacyfistycznego 2. Pacyfizm w XX wieku 3. Wojna w Wietnamie 4. Wojna bez broni 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty interwencji amerykańskiej w Wietnamie (1964–1973 r.) – wyjaśnia, jakie znaczenie ideologiczne i polityczna ma Pokojowa Na- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu ruch pacyfistyczny – omawia rolę postaci: Mahatmy Gandhiego, Richarda Nixona – zna daty: inter- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Ho Chi Minha, Ngo Dinh Diema – zna daty: wystąpienie studenckich w USA i Europie Zachodniej (1968–1969 r.), zajęcia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.), zamachu stanu w Wietnamie Południowym (1963 r.), ofensywy Tet (1968 r.), ofensywy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę wojsk amerykańskich podczas wojny wietnamskiej – ocenia skutki wojny bez broni – ocenia, czy pacyfizm może stać się

		groda Nobla.	wencji francuskiej w Wietnamie (1945–1954 r.), zawarcia traktatów paryskich (1973 r.) – tłumaczy, jakie znaczenie miała wojna w Wietnamie dla nasilania się nastrojów pacyfistycznych – podaje przyczyny klęski polityki USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polega wojna bez broni.	Wietnamu Południowego przez komunistów z Wietnamu Północnego (1975 r.) – wyjaśnia, jakie idee i przekonania leżą u podstaw ruchu pacyfistycznego – określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie – tłumaczy, dlaczego warto podejmować działania określone jako wojna bez broni – wymienia przykłady wojny bez broni.	wojsk Wietnamu Północnego (1972 r.) – przedstawia i porównuje rozwój ruchu pacyfistycznego po I i II wojnie światowej.	obowiązującą doktryną państwową.
--	--	--------------	---	--	---	----------------------------------

Historia i społeczeństwo. Europa i świat

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Świat śródziemnomorski						
1. Początki świata greckiego	1. Skąd się wzięła nazwa „Europa”? 2. Początki cywilizacji greckiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i> , wielka kolonizacja, kolonia, metropolia – omawia rolę po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kultura minojska, kultura mykeńska, Hellada, faktoria, barbarzyń-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „wieki ciemne”, Wielka Grecja – omawia rolę po-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: system kabotażowy, pajdeja – omawia rolę postaci: Hekatajosa z	Uczeń: – ocenia rolę Morza Śródziemnego w świecie starożytnym – ocenia stosunek

	<p>3. Morze w świecie greckim</p> <p>4. Kolonizacja grecka</p> <p>5. Grecy i barbarzyńcy</p>	<p>staci Herodota</p> <p>– zna daty wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.)</p> <p>– przedstawia genezę pojęcia Europa</p> <p>– opisuje zmiany geograficznego rozumienia terminu Europa</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej</p> <p>– prezentuje stosunek Greków do handlu morskiego i żeglugi.</p>	<p>ca</p> <p>– zna daty istnienia kultury minojskiej (ok. 2000–1470 r. p.n.e.) i kultury mykeńskiej (ok. 1600–1200 r. p.n.e.)</p> <p>– przedstawia legendarne przekazy na temat Minosa i Agamemnona</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg wielkiej kolonizacji greckiej</p> <p>– charakteryzuje kultury: minojską i mykeńską.</p>	<p>staci: Eratostenesa, Strabona</p> <p>– sytuje w czasie: „wieki ciemne” (ok. 1200–800 r. p.n.e.), epokę klasyczną (V–IV w. p.n.e.)</p> <p>– wskazuje na mapie granice państw starożytnych leżących w basenie Morza Śródziemnego</p> <p>– opisuje początki cywilizacji greckiej</p> <p>– przedstawia stosunek Greków do innych ludów świata starożytnego.</p>	<p>Miletu, Klaudiusza Ptolemeusza</p> <p>– przedstawia wpływ konfliktów i różnic kulturowych na kształtowanie się wspólnoty Hellenów.</p>	<p>Greków do barbarzyńców.</p>
<p>2. Kultura grecka i jej dziedzictwo</p>	<p>1. Złoty wiek Aten</p> <p>2. Greckie korzenie nauki</p> <p>3. Architektura i sztuka</p> <p>4. Kultura hellenistyczna</p> <p>5. Synkretyzm religijny</p> <p>6. Aleksandria – stolica nauki</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: filozofia, hellenizm</p> <p>– omawia rolę postaci: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>Herodota, Archimedeasa, Fidiasza</p> <p>– zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (776 r.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Akademia Platona, Liceum Arystotelesa</p> <p>– omawia rolę postaci: Peryklesa, Tukidydesa, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Talesa z Miletu, Euklidesa</p> <p>– zna daty istnienia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: hedonści, cynicy, retoryka, sofiści, synkretyzm</p> <p>– omawia rolę postaci: Protagorasa z Abdery, Gorgiasza z Leontinoj, Ksenofonta, Arystofanesa, Parmenidesa, Eratostenesa</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Kallimacha, Teokryta</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Grecy przejmowali elementy kultury ludów Wschodu</p> <p>– opisuje wpływ kultów wschodnich na religię grecką</p> <p>– przedstawia rolę</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ filozofii na życie starożytnych Greków</p> <p>– ocenia cywilizacyjne skutki rozwoju kultury hellenistycznej</p> <p>– ocenia rezultaty polityki władców hellenistycznych</p>

	greckiej w Egipcie	p.n.e.) – charakteryzuje gatunki dramatyczne powstałe w starożytnej Grecji – prezentuje osiągnięcia architektury i sztuki greckiej – przedstawia przyczyny ukształtowania się kultury hellenistycznej – wymienia osiągnięcia kulturalne i naukowe, które cywilizacja europejska zawdzięcza starożytnym Grekom.	kultury hellenistycznej (323–30 r. p.n.e.) – przedstawia osiągnięcia historiografów greckich – wyjaśnia rolę filozofii w starożytnej Grecji – prezentuje rolę teatru w świecie greckim – wymienia cechy charakterystyczne stylu klasycznego w sztuce – wyjaśnia, co wpłynęło na rozwój kultury hellenistycznej.	– wskazuje na mapie centra kultury hellenistycznej – charakteryzuje okres klasyczny w historii starożytnej Grecji – przedstawia osiągnięcia filozofów greckich – prezentuje wpływ Greków na rozwój nauki – wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm religijny w epoce hellenistycznej.	Aleksandrii jako kulturowego centrum świata hellenistycznego.	wobec ludności podbitych krain.
3. Podboje rzymskie	1. Wpływy etruskie 2. Rzym – główna potęga Italii 3. Powstanie Imperium Rzymskiego 4. Rzymianie w Grecji – zdobywcy i uczniowie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu forum – omawia rolę postaci: Romulusa, Horacego, Cyncerona – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – przedstawia legendarne początki Rzymu – podaje przykłady	Uczeń: – omawia rolę postaci: Eneasza, Publiusza Korneliusza Scypiona, Wergiliusza, Owidiusza – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie zasady: <i>Divide et impera</i> i terminu bazylika – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Katona Starszego, Tacyta, Swetoniusza – wskazuje na mapie zasięg rozwoju terytorialnego państwa	Uczeń: – opisuje i ocenia skutki podbojów prowadzonych przez Rzymian w świecie śródziemnomorskim – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów rzymskich.	Uczeń: – ocenia skuteczność rzymskiej zasady: <i>Divide et impera</i> .

	5. Podziały świata rzymskiego	wkładu starożytnych Rzymian w rozwój cywilizacji europejskiej – wymienia wzorce greckie przejęte przez Rzymian.	p.n.e.) – charakteryzuje stosunek Rzymian do podbitych ludów – przedstawia organizację Imperium Rzymskiego – prezentuje wpływ osiągnięć starożytnych Greków na kulturę Rzymian.	rzymskiego do II w. n.e. – opisuje wpływ kultury etruskiej na społeczeństwo Italii – przedstawia etapy rozwoju terytorialnego Imperium Rzymskiego – omawia podział kulturowy i gospodarczy państwa rzymskiego.		
4. Europa staje się rzymska	1. <i>Pax Romana</i> 2. Rzymscy budowniczowie Europy 3. Romanizacja 4. Prawo rzymskie 5. Początki chrześcijaństwa 6. Chrześcijaństwo religią imperium	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pax Romana</i> , romanizacja, urbanizacja, akwedukt, chrześcijaństwo – zna daty utrzymania się „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e. – 180 r. n.e.) – omawia rolę postaci: Jezusa z Nazaretu, św. Pawła z Tarsu – wyjaśnia, na czym polegał proces ro-	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>limes</i> , <i>Prawo XII tablic</i> , <i>Kodeks Justyniana</i> , <i>Ewangelia</i> , apostoł – omawia rolę postaci: Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Justyniana – zna daty: wydania <i>Edyktu mediolańskiego</i> (313 r. n.e.) oraz edyktów Teodozjusza Wielkiego (380 i 392 r. n.e.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mitraizm, saduceusze, faryzeusze – wymienia wady i zalety umocnień granicznych wzniesionych przez Rzymian – wyjaśnia, w jaki sposób drogi przyczyniły się do rozwoju państwa rzymskiego – charakteryzuje religie wyznawane w	Uczeń: – opisuje techniki i materiały stosowane przez Rzymian w budownictwie – omawia znaczenie <i>limesu</i> dla Imperium Rzymskiego i jego sąsiadów.	Uczeń: – ocenia wpływ romanizacji na kulturę współczesnej Europy – ocenia znaczenie prawa rzymskiego dla dalszego rozwoju cywilizacji europejskiej.

		<p>manizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia skutki romanizacji widoczne współcześnie w krajach Europy – wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo rozpowszechniło się wśród mieszkańców Imperium Rzymskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie <i>pax Romana</i> dla świata rzymskiego – przedstawia rozwój sieci dróg i mostów w państwie rzymskim – opisuje rozwój prawodawstwa rzymskiego i jego ponadczasowe zalety. 	<p>starożytnym Rzymie</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia proces przekształcania się chrześcijaństwa w religię państwową. 		
II. Kształtowanie się Europy						
1. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podział Imperium Rzymskiego 2. Wędrówki ludów 3. Bizancjum 4. Początki państw germańskich i słowiańskich 5. Kościół we wczesnym średniowieczu 6. Frankowie następcami Rzymian 7. Niespokojna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: schizma, renesans karoliński, wędrówka ludów – omawia rolę postaci Karola Wielkiego – zna daty: upadku cesarstwa zachodniorzymskiego (476 r.), schizmy wschodniej (1054 r.), upadku Konstantynopola (1453 r.) – przedstawia skutki wędrówki ludów dla 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Konstantyna Wielkiego, Teodorzusa Wielkiego, Justyniana, Karola Młota – zna daty: podziału Imperium Rzymskiego (395 r.), bitwy pod Poitiers (732 r.), misji Cyryla i Metodego (863 r.) – prezentuje okoliczności i skutki podziału Imperium Rzymskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: arianizm, głągolica – omawia rolę postaci: Attyli, Odoakra, Cyryla, Metodego, Czyngis-chana – zna daty: najazdu Hunów na Europę (375 r.), bitwy pod Adrianopolem (378 r.), przejścia władzy przez Karolingów (751 r.), najazdów normkańskich na Europę (IX–XI w.), po- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: założenia Konstantynopola (330 r.), splądrowania Rzymu przez Wizygotów (410 r.), najazdów węgierskich na Europę (IX w.), bitwy na Lechowym Polu (955 r.) – omawia okoliczności powstania państw germańskich i słowiańskich – przedstawia zasięg i skutki najazdów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki przemian społeczno-politycznych w Europie we wczesnym średniowieczu – ocenia, które z państw germańskich powstałych na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego miały najważniejsze znaczenie.

	Europa	Imperium Rzymskiego – wymienia nazwy państw germańskich powstałych na terenach dawnego cesarstwa zachodniorzymskiego.	– przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – wyjaśnia okoliczności i skutki schizmy wschodniej – opisuje proces budowy państwa Franków – charakteryzuje osiągnięcia renesansu karolińskiego.	wstania imperium mongolskiego (XIII w.) – wskazuje na mapie kierunki wędrówek ludów – opisuje rolę Bizancjum w średnio-wiecznej Europie – przedstawia rozwój i znaczenie Kościoła w średnio-wiecznej Europie Zachodniej – prezentuje proces chrystianizacji Europy Środkowej i Wschodniej – wyjaśnia, dlaczego Frankowie zostali następcami Rzymian.	normańskich na Europę – wymienia następstwa najazdów Bułgarów, Węgrów i Mongołów na Europę – wyjaśnia, na czym polegała idea „przeniesienia imperium” w państwie Karolingów – określa wpływy kulturowe docierające do Bizancjum.	
2. W kręgu islamu	1. Początki islamu 2. Podział świata muzułmańskiego 3. Podboje arabskie 4. Handel i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hidżra, islam, muzułmanin, <i>Koran</i> , meczet – omawia rolę postaci Mahometa – zna datę ucieczki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kalifat, arabeska, minaret – omawia rolę postaci Omara I – prezentuje okoliczności pojawienia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sunnici, <i>Sunna</i> , szariat, astrolabium – omawia rolę postaci: Awicenny, Awerroesa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu neoplatonizm – omawia rolę postaci: Alego ibn Abi Taliba, Ibn Chalduna – prezentuje związki	Uczeń: – ocenia wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską.

	<p>rzemiosło arabskie</p> <p>5. Architektura i sztuka islamu</p> <p>6. Wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską</p>	<p>Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.)</p> <p>– przedstawia główne założenia islamu.</p>	<p>się islamu</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji muzułmanów</p> <p>– przedstawia przyczyny, zasięg i skutki podbojów arabskich</p> <p>– charakteryzuje architekturę i sztukę islamu</p> <p>– wymienia przykłady wpływu kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską.</p>	<p>– opisuje historię państwa arabskiego po śmierci Mahometa</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega podział wśród muzułmanów</p> <p>– prezentuje rozwój handlu i rzemiosła arabskiego</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy funkcjonalne i architektoniczne meczetów</p> <p>– przedstawia politykę Arabów wobec wyznawców różnych religii.</p>	<p>między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem</p> <p>– wymienia przyczyny dynamicznej ekspansji islamu w średniowieczu</p> <p>– przedstawia różnice między doktrynami sunnitów i szytów.</p>	
<p>3. Wyprawy krzyżowe</p>	<p>1. Ekspansja Turków seldżuckich</p> <p>2. Początki ruchu krucjatowego w Europie Zachodniej</p> <p>3. Pierwsze krucjaty</p> <p>4. Państwa łacińskie na</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: krucjata, zakony rycerskie</p> <p>– zna daty: krucjaty ludowej (1096 r.), zdobycia Akki przez muzułmanów (1291 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny społeczne, ekonomiczne i reli-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Lewant, cesarstwo łacińskie, ksenofobia, pogrom, getto</p> <p>– omawia rolę postaci: Urbana II, Saladyna</p> <p>– zna daty: synodu w Clermont (1095 r.), zdobycia Jerozolimy</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Fryderyka I Barbarossa, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce</p> <p>– zna daty: II wyprawy krzyżowej (1147 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1202 r.), upadku cesarstwa łacińskiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Aleksego I Komnena</p> <p>– zna daty: bitwy pod Manzikertem (1071 r.), bitwy pod Hattin (1187 r.), krucjaty przeciw albigensom (1209–1229 r.)</p> <p>– prezentuje zasięg i</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ krucjat na relacje między chrześcijanami a muzułmanami</p> <p>– ocenia skutki polityczne i kulturowe krucjat dla średniowiecznej Europy.</p>

	<p>Bliskim Wschodzie</p> <p>5. Kontrofen-sywa muzuł-manów</p> <p>6. Cesarstwo łacińskie i zmierzch idei krucjat</p> <p>7. Skutki kru-cjat</p>	<p>gijne wypraw krzy-żowych</p> <p>– wymienia skutki krucjat dla rycerstwa europejskiego.</p>	<p>przez krzyżowców (1099 r.), IV krucjaty (1202–1204 r.)</p> <p>– opisuje okoliczno-ści zwołania, prze-bieg i skutki I wy-prawy krzyżowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały zakony rycerskie</p> <p>– przedstawia przy-czyny, przebieg i skutki IV krucjaty</p> <p>– wymienia przyczy-ny upadku państw łacińskich na Bliskim Wschodzie.</p>	<p>go (1261 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie państwa utworzone na Bliskim Wscho-dzie przez krzyżow-ców</p> <p>– charakteryzuje organizację państw łacińskich na Bliskim Wschodzie</p> <p>– wymienia przyczy-ny organizowania wypraw krzyżowych na tereny poza Zie-mią Świętą.</p>	<p>skutki ekspansji Tur-ków seldżuckich</p> <p>– przedstawia przy-czyny oraz skutki II i III wyprawy krzyżo-wej</p> <p>– wymienia przykła-dy wypraw krzyżo-wych na tereny poza Ziemią Świętą.</p>	
<p>4. Śre-dniowiecz-na Hiszpa-nia na sty-ku trzech kultur</p>	<p>1. Rekonkwista</p> <p>2. Chrześcija-nie i muzuł-manie</p> <p>3. Żydzi sefar-dyjscy</p> <p>4. Współist-nienie wielu kultur</p> <p>5. Kres tole-rancji na Pół-wyspie Iberyj-skim</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: rekonkwista, inkwizycja</p> <p>– omawia konflikty między muzułma-nami a chrześcija-nami na Półwyspie Iberyjskim</p> <p>– wymienia przykła-dy pokojowego współistnienia wy-znawców chrześci-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Mauro-wie, diaspora</p> <p>– zna daty: „czarnej śmierci” (1348–1349 r.), zdobycia Grena-dy (1492 r.)</p> <p>– wyjaśnia wpływ rekonkwisty na sto-sunek chrześcijan do wyznawców islamu i judaizmu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>auto da fé</i>, moryskowie</p> <p>– zna datę zjedno-żenia Kastylii i Ara-gonii (1479 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne na Półwyspie Iberyj-skim, które zaszły w wyniku rekonkwisty</p> <p>– przedstawia sto-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znacze-nie terminów: mo-zarabowie, mudeja-rowie</p> <p>– zna daty: pierw-szego pogromu Ży-dów w Grenadzie (1066 r.), bitwy pod Las Navas de Tolosa (1212 r.)</p> <p>– wymienia okresy z historii Żydów se-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia współist-nienie wielu kultur i religii na Półwy-spie Iberyjskim pod panowaniem arabskim</p> <p>– ocenia stosunek chrześcijan do wy-znawców islamu i judaizmu w okre-sie rekonkwisty.</p>

	6. Hiszpania po rekonkwisście 7. Prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie	jaństwa, islamu i judaizmu na Półwyspie Iberyjskim.	– opisuje politykę arabską wobec wyznawców różnych religii.	sunek Maurów do Żydów sefardyjskich – opisuje przyczyny, przejawy i skutki prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie.	fardyjskich na Półwyspie Iberyjskim w średniowieczu – omawia politykę iberyjskich władców chrześcijańskich wobec wyznawców islamu oraz judaizmu.	
III. Europa odkrywa świat						
1. Krok poza Europę	1. Przednowożytnie wyobrażenia o świecie 2. Średniowieczni odkrywcy 3. Podłoże ekonomiczne wypraw odkrywczych 4. Rozwój nauki i techniki 5. Uwarunkowania społeczne wypraw odkrywczych 6. Ekspansja portugalska	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu karawela – omawia rolę postaci Marca Polo – zna daty wyprawy Marca Polo (1271–1295 r.) – omawia przyczyny, zasięg i skutki wypraw podróżników europejskich w średniowieczu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: busola, jedwabny szlak – omawia rolę postaci: Henryka Żeglarsza, Bartolomeu Diaza – zna datę odkrycia Przylądka Dobrej Nadziei (1488 r.) – wskazuje na mapie państwa europejskie, których mieszkańcy uczestniczyli w handlu śródziemnomorskim – wymienia wynalazki techniczne, które umożliwiły	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>terra incognita</i> , kwadrant, laska Jakuba – wskazuje na mapie obszary opanowane przez Portugalczyków w XV w. – omawia średniowieczne wyobrażenia o świecie – wyjaśnia przyczynę zmiany sposobu postrzegania świata u schyłku średniowiecza – przedstawia średniowieczną wymianę handlową	Uczeń: – omawia rolę postaci: Giovanniego da Piano dei Carpini, Benedykta Polaka, Odoryka z Pordenone – zna datę przyznania Portugalii monopolu na handel afrykański (1452 r.) – opisuje znaczenie połączeń handlowych między Dalekim Wschodem a Europą w średniowieczu – wymienia przyczyny zaangażowania się władców i szlachty	Uczeń: – ocenia znaczenie przełamania przez Portugalczyków strachu przed dalekimi wyprawami – ocenia stosunek żeglarzy portugalskich do ludności tubylczej na wybrzeżach Afryki.

			<p>podejmowanie wypraw dalekomorskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje ekonomiczne i społeczne przyczyny organizowania wypraw odkrywczych – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi podjęli ryzyko wypraw odkrywczych – określa kierunki wypraw odkrywczych Portugalczków. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa wpływ rozwoju nauki i techniki na organizowanie wypraw odkrywczych – wyjaśnia, które zalety karaweli założyły o powodzeniu wypraw oceanicznych. 	<p>iberyjskiej w organizowanie wypraw odkrywczych.</p>	
<p>2. Wielkie odkrycia geograficzne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyprawy Krzysztofa Kolumba 2. Pierwsze kontakty Europejczyków z Indianami 3. Droga morską do Indii 4. Poznawanie Nowego Świata 5. Wyprawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – zna daty: pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba (1492 r.), ekspedycji Vasco da Gamy (1497–1498 r.), wyprawy Ferdynanda Magellana i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Ameriga Vespucciego, Jamesa Cooka – zna daty ekspedycji Jamesa Cooka (1768–1779 r.) – wskazuje na mapie trasy wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Vasco Núñeza de Balboa, Giovanniego Cabota, Jacques’a Cartiera, Francisa Drake’a – zna daty: trzeciej wyprawy Krzysztofa Kolumba (1498 r.), wypraw Vasco Núñeza de Balboa (1513 r.), Giovanniego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Giovanniego da Verrazana, Pedra Cabrala – zna daty: odkrycia Brazylii przez Pedra Cabrala (1500 r.), wyprawy Giovanniego da Verrazana (1524 r.) – wyjaśnia motywy i skutki wyprawy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia stosunek Europejczyków do Indian i Nowego Świata – ocenia wpływ wielkich odkryć geograficznych na sytuację polityczną i gospodarczą w Europie.

	dookoła świata 6. Odkrycia Jamesa Cooka	Juana Elcaño (1519–1522 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki wypraw odkrywczych Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana.	– omawia przebieg wypraw Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana – przedstawia skutki wielkich odkryć geograficznych dla państw europejskich – charakteryzuje proces kolonizowania Nowego Świata – wyjaśnia znaczenie wypraw Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana i Jamesa Cooka dla rozwoju światowej wymiany handlowej.	go Cabota (1497 r.), Jacques’a Cartiera (1534 r.) i Francis Drake’a (1577–1580 r.) – określa motywy działań zdobywców Nowego Świata – charakteryzuje stosunek Europejczyków do Indian – opisuje wyprawy odkrywcze do Nowego Świata zorganizowane w XVI w. – omawia zasięg odkryć Jamesa Cooka.	Francisa Drake’a dookoła świata – opisuje trudności, z którymi zmagali się odkrywcy europejscy na przełomie XV i XVI w.	
3. Europejczycy w Nowym Świecie	1. Konkwistadorzy w Ameryce Środkowej 2. Podbój imperium Inków 3. Początki rywalizacji o kolonie w XVI wieku	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konkwista, konkwistadorzy – omawia przyczyny, przebieg i skutki podbojów Hernána Cortésa oraz Francisca Pizzara – wymienia nazwy obszarów, na któ-	Uczeń: – omawia rolę postaci: Hernána Cortésa, Francisca Pizarra, Elżbiety I Tudor – zna daty: wyprawy Hernána Cortésa do państwa Azteków (1519 r.), podboju Inków przez Fran-	Uczeń: – omawia rolę postaci: Montezumy, Atahualpy, Karola V Habsburga – zna daty: podpisanie traktatów w Tor-desillas (1494 r.) i Saragossie (1529 r.) – wskazuje na mapie podział kolonialny	Uczeń: – omawia rolę postaci: Tupaca Amaru, Tupaca Amaru II – przedstawia sposoby rywalizacji o kolonie w XVI w. – opisuje okoliczności powstania hiszpańskiego imperium kolonialnego w XVI	Uczeń: – ocenia postępowanie konkwistadorów i politykę państw europejskich wobec rdzennych mieszkańców Nowego Świata.

		rych Europejczycy rozpoczęli w XVI w. kolonizację.	cisca Pizarra (1532–1533 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – wymienia nazwy cywilizacji prekolumbijskich – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na sukcesy konkwistadorów – charakteryzuje stosunek zdobywców europejskich do plemion indiańskich.	Ameryki z XVI–XVII w. – przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich – opisuje kolonialny podział świata w XVI w.	w. – wymienia gospodarcze i polityczne przyczyny przystąpienia Anglików, Francuzów oraz Holendrów w XVI w. do rywalizacji o kolonie.	
4. Początki gospodarki światowej	1. Skutki ekologiczne i kulturowe wielkich odkryć 2. Handel kolonialny 3. Rywalizacja o wpływy gospodarcze 4. Początki kapitalizmu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, kapitalizm – wymienia nazwy towarów, które umożliwiły rozwój handlu kolonialnego – podaje nazwy państw europejskich, które osiągnęły największe korzyści ze światowej wymiany handlowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „złoty trójkąt”, system nakładczy, manufaktura, giełda, bank – przedstawia skutki rozprzestrzeniania się w Ameryce chorób pochodzących z Europy – opisuje przemiany kulturowe będące efektami kolonizowania Nowego Świata	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu wymiana ekologiczna (kolumbijska) – zna daty wojny siedmioletniej (1756–1763 r.) – podaje skutki wymiany ekologicznej dla Europy i Nowego Świata – omawia rozwój handlu kolonialnego – opisuje funkcjonowanie wymiany handlowej w „zł-	Uczeń: – zna datę utworzenia angielskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej (1600 r.) – omawia wpływ handlu kolonialnego na przemiany gospodarcze w Europie Zachodniej – przedstawia skutki rywalizacji państw europejskich o wpływy gospodarcze na świecie.	Uczeń: – ocenia znaczenie wykorzystywania pracy niewolników z Czarnego Łądu dla rozbudowy mocarstw kolonialnych – ocenia wpływ europejskiej ekspansji kulturowej, gospodarczej i politycznej na sytuację krajów kolonizowanych.

		<p>w XVI–XVIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy charakterystyczne kapitalizmu – opisuje warunki transportu i pracy niewolników afrykańskich w epoce nowożytnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie niewolnictwa dla rozwoju kolonii w Nowym Świecie – prezentuje przemiany gospodarcze w Europie, które sprzyjały rozwojowi kapitalizmu – wymienia przyczyny ukształtowania się rynku światowego w epoce nowożytnej – wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na powstanie kapitalizmu. 	<p>tym trójkącie”</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze etapy rywalizacji państw europejskich o wpływy gospodarcze na terytoriach zamorskich – prezentuje zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XVIII w. 		
IV. Wiek XIX						
1. Niepodległe państwa w Nowym Świecie	<p>1. Kolonie północnoamerykańskie w XVIII wieku</p> <p>2. Początek walk o niepodległość</p> <p>3. Międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zasada restauracji, Święte Przymierze, izolacjonizm – omawia rolę postaci Jerzego Waszyngtona – zna daty: wojny o niepodległość USA 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Kreole, Metysi – omawia rolę postaci: Simona Bolívara, Jamesa Monroe’a – zna daty: wojny siedmioletniej (1756–1763 r.), bitwy pod Lexington 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci José de San Martína – zna daty: zawarcia pokoju paryskiego (1763 r.), zebrania się Kongresu Kontynentalnego w Filadelfii (1774 r.), proklamowania niepod- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Miguela Hidalgo, Agustína de Iturbide, François Dominique’a Toussainta, Piotra I (cesarza Brazylii) – zna daty: wprowadzenia opłaty stemplowej (1765 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia skutki walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich oraz hiszpańskich dla kształtowania się nowego układu sił na świecie.

	<p>4. Kolonie hiszpańskie w Ameryce na początku XIX wieku</p> <p>5. Zerwanie związków z Hiszpanią</p> <p>6. Ameryka dla Amerykanów</p>	<p>(1775–1783 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny dążeń niepodległościowych mieszkańców kolonii angielskich w Ameryce Północnej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała amerykańska polityka izolacjonizmu.</p>	<p>(1775 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zawarcia pokoju w Wersalu (1783 r.), ogłoszenia doktryny Monroe’a (1823 r.)</p> <p>– opisuje przebieg walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej</p> <p>– wskazuje przełomowe momenty walk mieszkańców kolonii brytyjskich o niepodległość</p> <p>– prezentuje zdobywanie niepodległości przez państwa Ameryki Łacińskiej</p> <p>– określa znaczenie postanowień uczestników kongresu wiedeńskiego dla utrwalenia starego porządku w Europie.</p>	<p>ległości Argentyny, Paragwaju oraz Republiki Kolumbii (1810–1823 r.), Meksyku (1821 r.) i Brazylii (1822 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki ekspansji amerykańskiej w XIX w.</p> <p>– przedstawia reakcje kolonistów na restrykcyjną politykę Wielkiej Brytanii</p> <p>– wyjaśnia, co miało wpływ na kształtowanie się amerykańskiej świadomości narodowej</p> <p>– charakteryzuje sytuację gospodarczo-społeczną w koloniach hiszpańskich na początku XIX w.</p>	<p>r.), ogłoszenia niepodległości Haiti (1804 r.), bitwy pod Ayacucho (1824 r.), II wojny o niepodległość USA (1812–1814 r.)</p> <p>– wymienia międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej</p> <p>– porównuje społeczeństwa Stanów Zjednoczonych oraz nowych państw Ameryki Łacińskiej z pierwszej połowy XIX w.</p>	
2. Nowy kolonializm	<p>1. Walka z handlem niewolnikami</p> <p>2. Imperium</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci królowej Wiktorii</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu dominium</p> <p>– zna daty: ustano-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Aborygeni</p> <p>– zna daty: zawarcia</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: zniesienia niewolnictwa w Wielkiej Brytanii</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia politykę Brytyjczyków wobec rdzennej lud-</p>

	<p>Królowej Wiktorii</p> <p>3. Indie – „perła w koronie brytyjskiej”</p> <p>4. Państwo Środka i „wiek upokorzeń”</p> <p>5. Wyścig kolonialny w Afryce</p>	<p>– zna daty: „wielkiego buntu” w Indiach (1857–1859 r.), incydentu w Faszodzie (1898 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.)</p> <p>– wyjaśnia, co zdecydowało o potęgę kolonialnej Wielkiej Brytanii</p> <p>– tłumaczy, dlaczego Indie nazywano „perłą w koronie brytyjskiej”</p> <p>– wymienia nazwy państw, które zabiegały o wpływy gospodarcze w Chinach.</p>	<p>wienia formalnego zakazu handlu niewolnikami (1815 r.), zniesienia niewolnictwa w USA (1863 r.), podboju Algierii przez Francuzów (1830–1847 r.), otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.)</p> <p>– podaje korzyści, które przyniosła Francuzom kolonizacja Algierii</p> <p>– omawia organizację kolonii brytyjskich w XIX w.</p> <p>– opisuje politykę brytyjską wobec Indii</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wyścigu kolonialnego w Afryce</p> <p>– wymienia przejawy i skutki zależności Chin od obcych mocarstw w XIX w.</p> <p>– określa główne kierunki ekspansji</p>	<p>traktatu nankińskiego (1842 r.), utworzenia Dominium Kanady (1867 r.), Związku Australijskiego (1901 r.) i Związku Południowej Afryki (1910 r.)</p> <p>– przedstawia rolę Australii w imperium kolonialnym Wielkiej Brytanii</p> <p>– omawia stosunek kolonizatorów do rdzennej ludności Australii</p> <p>– wymienia skutki brytyjskiej polityki gospodarczej wobec Indii</p> <p>– prezentuje podział kolonialny Afryki</p> <p>– określa skutki I wojny opiumowej dla Chin.</p>	<p>(1833 r.), Portugalii (1869 r.), Brazylii (1888 r.) i we Francji (1848 r.)</p> <p>– prezentuje etapy znoszenia niewolnictwa w XIX w.</p> <p>– przedstawia działalność brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej oraz skutki jej polityki dla metropolii i kolonii.</p>	<p>ności ich kolonii</p> <p>– ocenia metody, za których pomocą obce mocarstwa w XIX w. uzależniły od siebie Chiny.</p>
--	---	--	--	--	--	--

			kolonialnej Brytyjczyków i Francuzów.			
3. Konflikty kolonialne	<p>1. Przeciw kolonizatorom</p> <p>2. Bunt sipajów</p> <p>3. Powstania w Chinach</p> <p>4. Powstanie Mahdiego</p> <p>5. Konflikty w południowej Afryce</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: Wielkiego Buntu w Indiach (1857–1859 r.), powstania tajpingów (1851–1864 r.), powstania bokserów (1898–1901 r.) – wymienia przyczyny nasilania się konfliktów między ludnością podbitą a kolonizatorami – wyjaśnia, co zdecydowało o klęskach ponoszonych przez ludność tubylczą w zmaganiach z kolonizatorami. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Mahdiego – zna daty powstania Mahdiego (1881–1899 r.) – wyjaśnia, dlaczego Chińczycy nie byli zainteresowani obustronną wymianą handlową z Europejczykami – wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w Azji i Afryce – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki buntu sipajów w Indiach oraz wojen burskich w południowej Afryce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Horatia Kitchenera – zna daty: bitwy nad Little Bighorn (1876 r.), bitwy pod Omdurmanem (1898 r.) – wyjaśnia, jak powstanie sipajów wpłynęło na zmianę sposobu organizacji imperium Brytyjczyków – opisuje przyczyny, przebieg i skutki powstania Mahdiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki powstań: tajpingów oraz bokserów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Abd al-Kadira, Czaki – zna daty: bitwy nad Ilsy (1846 r.), proklamowania republiki w Chinach (1911 r.) – wyjaśnia wpływ nowoczesnej techniki na ekspansję Europejczyków w Afryce – przedstawia skutki konfliktów Amerykanów z Indianami – opisuje reakcję europejskiej opinii publicznej na powstanie „bokserów”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki konfliktów kolonialnych dla mieszkańców kolonii mocarstw europejskich.
4. Gospodarka w okresie imperializmu	<p>1. Rola kolonii w epoce industrialnej</p> <p>2. Szlaki oceaniczne</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu industrializacja – przedstawia skutki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Ferdinanda de Lessepsa – zna daty: otwarcia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu imperializm – omawia rolę postaci Leopolda II 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę ukończenia budowy Kolei Transsyberyjskiej (1916 r.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia cele dokonanych w XIX w. inwestycji mocarstw światowych

	<p>3. Kolej a kolonizacja</p> <p>4. Administrowanie koloniami</p>	<p>kolonizacji Afryki i wpływów państw europejskich na tym kontynencie</p> <p>– wymienia powody ekspansji kolonialnej w XIX w.</p> <p>– opisuje proces industrializacji w XIX w.</p>	<p>Kanału Sueskiego (1869 r.) i Kanału Panamskiego (1914 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski oraz wyjaśnia ich znaczenie dla rozwoju komunikacji i handlu</p> <p>– przedstawia wpływ rozbudowy sieci kolejowej na rozwój gospodarczy kolonii.</p>	<p>– zna datę konferencji dyplomatycznej w Berlinie (1884 r.)</p> <p>– przedstawia rywalizację o kontrolę nad szlakami oceanicznych i portami w XIX w.</p> <p>– opisuje metody administrowania koloniami przez władze metropolitalne.</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegała odmienność statusu Konga na przełomie XIX i XX w. od pozycji innych kolonii europejskich.</p>	<p>w koloniach.</p>
<p>5. Brzemie białego człowieka</p>	<p>1. Stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej</p> <p>2. Ideologia imperialna</p> <p>3. Skutki kolonializmu dla ludności pozaeuropejskiej</p> <p>4. Krytyka kolonializmu</p> <p>5. Wpływ kolonializmu na kulturę euro-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci Cecila Rhodesa</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powieści Rudyarda Kiplinga <i>Brzemie białego człowieka</i></p> <p>– wymienia podstawowe założenia ideologii imperialnej.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu orientalizm</p> <p>– omawia rolę postaci Rudyarda Kiplinga</p> <p>– wymienia czynniki, które wpłynęły na poczucie wyższości kolonizatorów nad ludnością kolonii</p> <p>– opisuje stosunek Europejczyków do kolonizowanych ludów</p> <p>– przedstawia skutki</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu transfer kulturowy</p> <p>– omawia rolę postaci Alberta Schweitzera</p> <p>– wymienia przyczyny nasilania się krytyki ideologii imperialnej</p> <p>– przedstawia argumenty przeciwników kolonializmu</p> <p>– prezentuje wpływ kolonializmu na kul-</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie imperializmu dla brytyjskiej polityki kolonialnej</p> <p>– wymienia przykłady postaw krytycznych wobec polityki kolonialnej</p> <p>– określa przyczynę protekcjonalnego stosunku kolonizatorów do społeczeństw pozaeuropejskich i ich kultury</p> <p>– podaje przykłady</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej w XIX i XX w.</p> <p>– ocenia politykę imperialną mocarstw światowych do czasu wybuchu I wojny światowej.</p>

	pejską		kolonializmu dla społeczeństw metropolii kolonialnych oraz ludności kolonii w XIX i XX w.	ture Europejczyków w XIX w. – określa skutki wykorzystywania w posiadłościach zamorskich rozwiązań technologicznych z metropolii.	wymiany kulturowej pomiędzy Europą a resztą świata.	
6. Świat wobec dominacji mocarstw kolonialnych	<p>1. Japonia: od izolacji do otwarcia na świat</p> <p>2. Reformy w Japonii</p> <p>3. Podboje japońskie i wojna z Rosją</p> <p>4. Niepowodzenie europejskich prób kolonizacji</p> <p>5. Początki ruchów niepodległościowych w koloniach</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905 r.)</p> <p>– wymienia reformy mające doprowadzić do modernizacji Japonii w XIX w.</p> <p>– określa czynniki sprzyjające zainicjowaniu ruchów niepodległościowych w koloniach.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu szogun</p> <p>– omawia rolę postaci Mutsuhito</p> <p>– zna daty: początku reform cesarza Mutsuhito (1867 r.), bitwy pod Cuszimą (1905 r.)</p> <p>– określa przyczyny reform wprowadzonych przez cesarza Mutsuhito</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki ekspansji japońskiej z XIX w.</p> <p>– opisuje wczesny etap działalności Mahatmy Gandhiego w północnej Afryce i Indiach</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: wojny japońsko-chińskiej (1894–1895 r.), aneksji Korei przez Japonię (1910 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny i przejawy polityki izolacji Japonii od reszty świata</p> <p>– omawia przyczyny oraz skutki wojen Japonii z Chinami i Rosją</p> <p>– wymienia nazwy państw afrykańskich i azjatyckich, które w XIX w. były niepodległe.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Menelika II, Mathew Perry’ego</p> <p>– zna datę przymusowego nawiązania przez Japończyków kontaktów z USA (1853 r.)</p> <p>– opisuje przebieg rywalizacji o wpływy w Afganistanie i Etiopii</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Afganistan i Etiopia zachowały niepodległość w okresie kolonializmu.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia skutki modernizacji Japonii w XIX i na początku XX w.</p> <p>– ocenia wpływ polityki mocarstw kolonialnych na radykalizację nastrojów społecznych na świecie.</p>

			– wyjaśnia międzynarodowe znaczenie klęski Rosji w wojnie z Japonią.			
V. Na drodze do globalizacji						
1. Sojusznik z Atlantyku	<p>1. Stany Zjednoczone w XIX wieku</p> <p>2. „Ziemia obiecana”</p> <p>3. Polityka zagraniczna USA w drugiej połowie XIX wieku</p> <p>4. I wojna światowa</p> <p>5. Wspaniałe lata 20.</p> <p>5. Wielki kryzys i <i>New Deal</i></p> <p>6. Od izolacjonizmu do zaangażowania</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, imigracja, ententa, państwa centralne, Liga Narodów</p> <p>– zna daty: uchwalenia konstytucji USA (1787 r.), wojny secesyjnej (1861–1865 r.), I wojny światowej (1914–1918 r.), krachu na giełdzie nowojorskiej (1929 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny oraz skutki imigracji Europejczyków do USA w XIX i XX w.</p> <p>– wymienia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego USA pod koniec XIX i na</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacji, unioniści, „zasada otwartych drzwi”, kinematografia, kultura masowa, interwencjonizm</p> <p>– omawia rolę postaci: Thomasa Woodrowa Wilsona, Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– zna daty: przystąpienia USA do I wojny światowej (1917 r.), kapitulacji Niemiec (11 listopada 1918 r.), zawarcia traktatu wersalskiego (28 czerwca 1919 r.), ogłoszenia <i>New Deal</i> (1932 r.)</p> <p>– prezentuje rozwój</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu nieograniczona wojna podwodna</p> <p>– zna daty: zakupienia przez USA Alaski (1867 r.), rozpoczęcia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1917 r.), ogłoszenia planu Wilsona (1918 r.), ogłoszenia programu <i>lend-lease</i> (1941 r.)</p> <p>– określa znaczenie wojny secesyjnej dla rozwoju USA</p> <p>– wymienia nabytki terytorialne USA z drugiej połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia rolę USA podczas I wojny</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna datę wojny amerykańsko-hispańskiej (1898 r.)</p> <p>– omawia wpływ wynalazków na życie Amerykanów i gospodarkę USA</p> <p>– wymienia główne cele oraz kierunki amerykańskiej polityki zagranicznej u progu II wojny światowej.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ USA na przebieg I wojny światowej</p> <p>– ocenia znaczenie programu pokojowego Wilsona dla zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego.</p>

		początku XX w.	<p>gospodarczy Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę społeczną imigrantów w USA w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki „zasada otwartych drzwi” stosowana wobec Chin – opisuje okoliczności zakończenia amerykańskiej polityki izolacjonizmu w okresie I wojny światowej – określa przyczyny, przejawy i skutki wielkiego kryzysu – wymienia założenia <i>New Deal</i> – opisuje konsekwencje ekonomiczne I wojny światowej dla USA.	<p>światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia amerykańską politykę zagraniczną po zakończeniu I wojny światowej – opisuje życie gospodarcze i społeczne w USA w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miała I wojna światowa dla pozycji międzynarodowej Stanów Zjednoczonych.		
--	--	----------------	--	---	--	--

<p>2. Stany Zjednoczone demokratycznym supermocarstwem</p>	<p>1. II wojna światowa 2. Plan Marshalla 3. Rywalizacja supermocarstw 4. Stany Zjednoczone wobec Ameryki Łacińskiej i Azji 5. Od odprężenia do „gwiazdnych wojen” 6. „Żandarm świata” 7. Wyzwania geopolityczne w XXI wieku</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zimna wojna, żelazna kurtyna, „bogata Północ”, „biedne Południe” – omawia rolę postaci Michaiła Gorbaczowa – zna daty: ataku na Pearl Harbor (1941 r.), utworzenia NATO (1949 r.), załamania się rządów komunistycznych w państwach Europy Wschodniej (1989 r.) – prezentuje przebieg zimnej wojny – omawia okoliczności utworzenia i cele NATO – wyjaśnia, dlaczego USA są nazywane „żandarmem świata”.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doktryna powstrzymywania, „gwiazdne wojny”, „praska wiosna”, Jesień Narodów – omawia rolę postaci Harry’ego Trumana – zna daty: realizacji planu Marshalla (1948–1951 r.), utworzenia RFN i NRD (1949 r.), „praskiej wiosny” (1968 r.), zjednoczenia Niemiec (1990 r.), rozpadu ZSRR (1991 r.) – prezentuje rolę USA podczas II wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegał i jakie miał skutki układ dwubiegunowy funkcjonujący w powojennym świecie – wymienia przyczyny</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: odprężenie, system wielobiegunowy – omawia rolę postaci: George’a Marshalla, Fidela Castro, Ronalda Reagana – zna daty: wojny koreańskiej (1950–1953 r.), wojny wietnamskiej (1959–1975 r.), kryzysu kubańskiego (1962 r.), rozpoczęcia interwencji zbrojnej w Afganistanie (1979 r.) – podaje przykłady zastosowania doktryny powstrzymywania – opisuje rywalizację supermocarstw po II wojnie światowej – określa przyczyny, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego</p>	<p>Uczeń: – zna daty: ogłoszenia Sojuszu dla Postępu (1961 r.), przejęcia władzy przez Michaiła Gorbaczowa (1985 r.) – wyjaśnia, dlaczego Amerykanie sprzeciwiali się rządowi Fidela Castro na Kubie – omawia metody stosowane przez Amerykanów w celu zwalczania wpływów komunistycznych w Azji i Ameryce Łacińskiej – przedstawia różnice w rozwoju gospodarczym supermocarstw – opisuje politykę ZSRR w okresach odprężenia międzynarodowego.</p>	<p>Uczeń: – ocenia amerykańską politykę zwalczania wpływów komunistycznych na świecie – ocenia wpływ polityki Ronalda Reagana na rozpad ZSRR.</p>
---	--	---	---	---	--	---

			<p>ny wzrostu znaczenia USA na arenie międzynarodowej po 1945 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny powstania i główne założenia doktryny powstrzymywania – określa założenia i skutki planu Marshalla – wyjaśnia, na czym polegał program „gwiazdnych wojen” – określa skutki załamania się systemu komunistycznego. 	<p>oraz interwencji militarnej USA w Wietnamie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia – przedstawia cechy amerykańskiej polityki zagranicznej w latach 80. XX w. – wymienia wyzwania geopolityczne w XXI w. 		
3. Kres imperiów kolonialnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osłabienie pozycji Europy 2. Indyjska droga do niepodległości 3. Dekolonizacja Indochin 4. Niepodległość Afryki 5. Dziedzictwo kolonizacji europejskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, dekolonizacja – omawia rolę postaci Mahatmy Gandhiego – określa, jaką rolę w walce o niepodległość Indii odegrała 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu rok Afryki – omawia rolę postaci Ho Chi Minha – zna daty: utworzenia Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885 r.), bitwy pod Dien Bien Phu (1954 r.) – przedstawia wpływ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ruch państw niezaangażowanych, neokolonializm – omawia rolę postaci Haile Selassie I – zna daty: marszu solnego (1930 r.), ogłoszenia niepodległości Indii i Pakista- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Muhammada Alego Jinnaha, Mobutu Sese Seko – zna daty powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.) i Socjalistycznej Republiki Wietnamu (1976 r.) – omawia skutki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia dziedzictwo kolonizacji europejskiej w Azji i Afryce – ocenia wpływ II wojny światowej na ukształtowanie się nowego podziału świata.

		metoda biernego oporu.	<p>I i II wojny światowej na pozycję mocarstw kolonialnych oraz na nasilenie się nastrojów niepodległościowych w koloniach</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje indyjską drogę do niepodległości – omawia przebieg dekolonizacji w Azji – wymienia skutki wycofania się Europejczyków z kolonii azjatyckich – wyjaśnia, dlaczego rok 1960 nazwano rokiem Afryki. 	<p>nu (1947 r.), konferencji w Genewie (1954 r.), powstania ruchu państw niezangażowanych (1955 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa wpływ konfliktów światowych na przemiany społeczne i polityczne w posiadłościach kolonialnych – przedstawia brytyjską politykę wobec Indii po zakończeniu II wojny światowej – opisuje przyczyny i skutki sporu pomiędzy Indiami a Pakistanem – prezentuje proces dekolonizacji Indochin – wymienia skutki I i II wojny indochińskiej – omawia proces dekolonizacji Afryki. 	<p>kompromisu wypracowanego podczas obrad tzw. indyjskiego Okrągłego Stołu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia problem suwerenności postkolonialnych państw afrykańskich. 	
4. Między	1. Znaczenie	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>wolnym handlem a protekcjonizmem</p>	<p>handlu zagranicznego 2. Modele polityki handlowej 3. Współczesny handel światowy i jego problemy 4. Porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu protekcjonizm – zna daty: wielkiego kryzysu gospodarczego (1929–1933 r.), utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1951 r.), powstania Unii Europejskiej (1993 r.) – wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi handlu międzynarodowego.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: liberalizm gospodarczy, globalna gospodarka wolnorynkowa – omawia rolę postaci: Roberta Schumana, Jeana Monneta – zna daty: zawarcia traktatów rzymskich (1957 r.), utworzenia Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (1960 r.), powstania Światowej Organizacji Handlu (1994 r.) – przedstawia długofalowe skutki rozwoju handlu międzynarodowego – wymienia działania służące liberalizacji handlu między państwami członkowskimi EWG – podaje przyczyny liberalizacji handlu międzynarodowego</p>	<p>– zna daty: konferencji w Bretton Woods (1944 r.), zawarcia Układu Ogólnego w sprawie Taryf Celnych i Handlu (1947 r.), kryzysu paliwowego (1973 r.), utworzenia Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu (1992 r.) – wyjaśnia, w jaki sposób II wojna światowa wpłynęła na zmiany w rozwoju handlu międzynarodowego – podaje skutki kryzysu paliwowego z 1973 r. – wymienia najważniejsze porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu.</p>	<p>– przedstawia różnice między protekcjonizmem a liberalizmem gospodarczym – omawia czynniki, które umożliwiły ukształtowanie się układu sił gospodarczych zwanego triadą.</p>	<p>– ocenia, czy należy znieść wszystkie ograniczenia w wymianie handlowej na całym świecie.</p>
--	---	---	---	--	---	--

			po II wojnie światowej.			
5. Globalizacja – szanse i zagrożenia	<p>1. Czym jest globalizacja</p> <p>2. Przejawy globalizacji</p> <p>3. Skutki globalizacji</p> <p>4. Krytycy globalizacji</p> <p>5. Polska w zglobalizowanym świecie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu globalizacja – wymienia czynniki sprzyjające globalizacji – określa społeczne, polityczne i kulturowe skutki globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja międzynarodowa, antyglobaliści – zna datę wybuchu światowego kryzysu gospodarczego (2008 r.) – rozpoznaje przejawy globalizacji – wyjaśnia, które ze skutków globalizacji budzą sprzeciw jej krytyków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: uniformizacja kultury, makdonaldyzacja – omawia rolę korporacji międzynarodowych w procesie globalizacji – podaje przykłady zagrożeń gospodarczych, społecznych, politycznych i ekologicznych, które wynikają z globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różnice w rozwoju globalizacji w różnych regionach świata – omawia miejsce Polski w zglobalizowanym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki globalizacji dla społeczeństw na całym świecie – ocenia pozytywne i negatywne aspekty globalizacji w perspektywie przyszłości państwa oraz społeczeństwa polskiego.